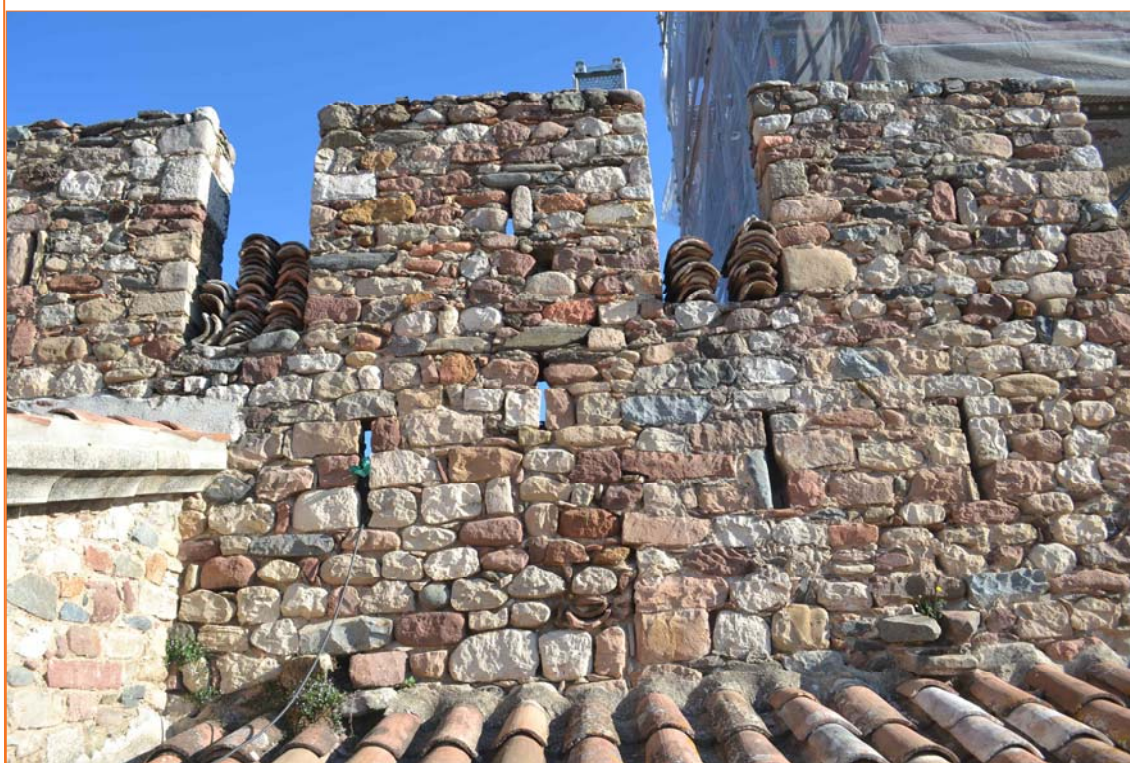

Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma

(La Garriga, Vallès Oriental)
Abril-maig 2016

Nº Expedient:
470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

Ivan Salvadó Jambrina
Noelia Caldach Cobos

ABANS. SERVEIS CULTURALS S.L.

c. Ventura Plaja 30-32, Àtic 1^a

08028 Barcelona

Tel.: 667 746 340 /637 794 864

ivansalvado.abans@gmail.com /jordichoren.abans@gmail.com

www.facebook.com/Abans

Arqueòleg especialista en estudis
arqueoconstructius
Ivan Salvadó Jambrina

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Ivan", with several long, sweeping strokes extending upwards and to the right.

Arqueòloga directora
Noelia Calduch Cobos

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Noelia", enclosed within a large, loopy oval shape.

A Barcelona, 15 de desembre de 2016

Índex

Fitxa tècnica	5
Motius de la intervenció	6
Localització	7
Marc geogràfic i geològic.....	8
Síntesi històrica i antecedents arqueològics.....	11
Síntesi històrica del municipi	11
Síntesi històrica de la Doma.....	13
Antecedents arqueològics	15
Metodologia	16
Desenvolupament dels treballs arqueològics	18
Façana est de l'església romànica (MR-4)	18
Façana est de la sagristia nova (MR-21)	19
Façana est de l'edifici annex a la sagristia nova (MR-19).....	20
Façana est de la nau lateral sud (MR-17)	20
Façana est del comunidor (MR-5).....	21
Façana sud de la nau lateral sud (MR-15).....	21
Façana sud del comunidor (MR-6).....	22
Façana sud del campanar (MR-9).....	23
Façana sud de la terrassa fortificada (MR-1).....	23
Façana sud de la sagristia nova (MR-20)	24
Façana sud de l'edifici annex a la sagristia nova (MR-18).....	24
Façana oest de la terrassa fortificada (MR-3).....	25
Façana oest del comunidor (MR-7).....	26
Façana oest del campanar (MR-8).....	26
Façana nord del campanar (MR-10).....	26
Façana nord de la terrassa fortificada (MR-2)	27
Façana nord del comunidor (MR-14).....	27
Façana est del campanar (MR-22).....	28
Conclusions i interpretació.....	29
Fase 0. Segle X.....	29
Fase 1. Segle XI	29
Fase 2. Possiblement segle XII	30
Fase 3. Segle XIII, possiblement segona meitat.....	30

Fase 4. Segles XIV-XV	31
Fase 5. Segle XVI (entre 1510 i 1528 aproximadament)	31
Fase 6. Segle XVI (1560).....	32
Fase 7. Segle XVI (1561-1563)	32
Fase 8. Segles XVII-XVIII	34
Fase 9. Segle XX (1948).....	34
Fase 10. Segle XX (1957-1959)	34
Bibliografia	36
Annexos	37
Annex 1	38
Documentació fotogràfica	38
Annex 2	53
Planimetries	53
Índex de plànols	54

Fitxa tècnica

Nom de la intervenció	Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma
Municipi	La Garriga
Comarca	Vallès Oriental
Coordenades UTM ETRS89	X: 439903.5 / Y: 4615189.0
Alçada	270m s.n.m.
Tipus de jaciment	Església
Tipus d'intervenció	Preventiva
Tipus d'activitat	Estudi arqueoconstructiu
Cronologia	Segles XI-XX
Dates de la intervenció	Permís: 18/04/2016 a 22/04/2016 Pròrroga: 13/05/2016 a 31/05/2016
Arqueòleg especialista en estudis arqueoconstructius	Ivan Salvadó Jambrina
Arqueòloga directora	Noelia Calduch Cobos
Oficials d'arqueologia	Adriana Vilardell Fernández i Marcel Olivé Taché
Dibuix de camp	Ivan Salvadó Jambrina
Topografia	Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma
Infografia	Markary García Álvarez
Propietari de l'edifici	Bisbat de Terrassa
Règim jurídic de l'edifici	Privat
Promoció i finançament	Ajuntament de La Garriga i Diputació de Barcelona
Número d'Expedient	470 K121N-314-2016/1-1-15689 470 K121N-314-2016/2-15807
Protecció existent	BCIL (Bé Cultural d'Interès Local)

Motius de la intervenció

L'església de Sant Esteve de la Doma es troba situada al terme municipal de La Garriga (Vallès Oriental). L'Ajuntament de La Garriga, com a promotor, decideix executar el projecte de restauració de les cobertes de l'església de la Doma.

Aquest edifici té un origen romànic (molt probablement del segle XI) i presenta moltes reformes posteriors: obres de fortificació (segles XIII-XV), construcció de capelles i nau lateral (segle XVI) i unes importants obres de restauració realitzades durant el segle XX.

L'edifici és propietat del Bisbat de Terrassa i presenta una protecció de BCIL (Bé Cultural d'Interès Local).

Per aquest motiu l'Ajuntament de La Garriga, com a promotor de les obres, es va posar en contacte amb l'empresa ABANS Serveis Culturals, sl, per contractar els seus serveis. Aquests han consistit en la realització de l'estudi arqueoconstructiu de les façanes objecte de restauració i de les fortificacions de la terrassa. Aquests treballs han estat portats a terme sota la coordinació tècnica de l'arqueòleg especialista en estudis arqueoconstructius Ivan Salvadó Jambrina i sota la direcció tècnica de l'arqueòloga Noelia Calduch Cobos, entre els dies 18 i 22 d'abril i 13 i 31 de maig de 2016.

Localització

Fig. 1. Plànol topogràfic de situació de la intervenció. Extret de: www.icc.cat, retocat. Basat en base topogràfica E: 1/5000

Fig. 2. Ortofotomapa de situació de la intervenció. Extret de: www.icc.cat, retocat. Basat en base topogràfica E: 1/5000

Municipi	La Garriga
Comarca	Vallès Oriental
Context	Zona rural, situada a l'oest del nucli urbà, a tocar de la C-17
Coordenades UTM ETRS89	X: 439903.5 / Y: 4615189.0
Alçada	270m s.n.m.

Marc geogràfic i geològic

El municipi de La Garriga s'ubica a la comarca del Vallès Oriental, el qual queda englobat dins de la Depressió Prelitoral, entre la serralada litoral, al sud i sud-est, el massís del Montseny al nord-est, i les muntanyes de Sant Llorenç de Munt fins els Cingles de Bertí al nord i l'oest. La formació de gran part d'aquesta depressió, amb valls al·luvials fèrtils, correspon a dipòsits d'era quaternària i miocènica.

Cap al sud-oest, a l'àrea del riu Llobregat la depressió es fa més abrupta i menys fèrtil, convertint-se en una fossa tectònica encaixada entre una gran falla situada al nord, la qual passa per Olesa i Esparreguera, i una altra que voreja la serralada Litoral i segueix el curs de l'Anoia i la riera de Rubí. El Llobregat marxa perpendicularment a aquests conjunts, rebaixant les terres que uneixen el Vallès i el Penedès, al mateix temps que forma una plana al·luvial relativament àmplia (LLOPIS, 1943).

El jaciment es troba situat a l'aiguabarreig del riu Congost amb el riu Mogent, que, conflueix en el riu Besòs, i esdevé un dels eixos vertebradors de la comarca del Vallès. Aquests rius, juntament amb altres afluents com la Riera del Tenes, la riera de Cànoves, o la riera de Caldes, són terrasses fluvials que geològicament tenen conjunts de sediments amb graves, llims i argiles que s'atribueixen a l'Holocè.

A la resta de la Depressió Prelitoral ens trobem amb argiles i gresos arsènics de formació miocènica que passen gradualment a argiles grogues i fosques cap al sud. Les arcoses són el producte de la meteorització, transport i sedimentació del granit de la Serralada Prelitoral. Litològicament, consisteixen en abundants grans de quars, feldespats (completament caolinitzats) i, en menor proporció, miques. Presenten intercalacions de nivells conglomerats grisos amb matriu sorrenca sense cimentar també de formació miocènica. Els còdols són de pissarra, quars, calcària, roques granítiques, quarsita i gres. Cap a la part superior disminueixen els còdols calcaris i augmenten els de pissarra i quars. La disposició sedimentària és en forma de canals, amb el contacte inferior erosiu i ondulat, i el pla superior pla, paral·lel i net. La direcció de l'aportació és N-S en sentit nord.

Les planes i valls que trobem arran de la Depressió Prelitoral es troben vertebrades per rius i rieres que fan d'aquestes terres zones fèrtils biològicament. Per tant, és fàcil comprendre perquè el poblament prehistòric d'aquesta zona es va concentrar a les valls i planes, ja que eren

les úniques aptes per a una població estable del neolític fins al Bronze Final, que necessitava camps per al conreu i pastures per als ramats.

Aquestes regions foren àmpliament transitades en temps històrics, concretament durant l'època romana –Via Augusta i les seves desviacions cap a Barcino–, i a partir de l'edat mitjana, amb les vies ramaderes. Aquest Pla Prelitoral jugarà doncs un paper de primer ordre en aquest capítol de comunicacions, relegant-se a un segon nivell el Pla de Marina, poc apte per al trànsit degut a la seva relativa estretesa i la insalubritat de les seves terres.

Al sud ens trobem la Serralada Litoral que, geològicament, està formada de forma majoritària per granodiorites. Els minerals essencials que formen aquesta roca plutònica són: plagiòclasi, quars, biotita i ortosa. Es troba creuada per alguns dics de pòrfir de diferent composició. Tenim els filons de roques de composició sienítica a monzodiorítica que formen cossos de geometria globular o dics d'escassa continuïtat lateral, també pòrfirs àcids principalment monzogranítics i quarsdiorítics i en menor abundància granítics, sienogranítics, granodiorítics i diorítics, amb orientació principalment NE-SW.

Seguint el riu Congost, i el que esdevindrà en la seva època la via romana des de Semproniana (potser l'actual Granollers) fins a Ausa (Vic) cap al nord, entrem en una heterogeneïtat de components litogeològics a les dues bandes del riu Congost. A la banda est del riu tenim calcoesquistes i calcàries argiloses grises i groguenques, així com granits porfírics. Més cap a l'est, i formant la falda oest del massís del Montseny, tenim dos grans formacions de cornubianites, pissarres i pissarres satinades amb intercalacions de bancs poc potents de quarsita i roques carbonatades. Constitueix el tram superior de la sèrie metasedimentària de les Guillerries, que aflora també en l'últim tram del riu Besòs.

A la banda oest del riu Congost ens trobem amb els Cingles de Bertí i una litologia més homogènia. A la vora d'aquest accident físic i al costat del riu Congost ens trobem amb una sèrie alternant de gresos silícis de gra fi i argiles vermelles amb intercalacions de nivells de conglomerats i un contingut important en miques. En la mateixa línia ens trobem amb una sèrie litològica de dolomies de gra fi seguides de bancs de calcàries dolomítiques ben estratificades, amb fucoides i, esporàdicament, nòduls de sílex (Triàsic mitjà-superior). A sobre dels Cingles de Bertí i cap a l'oest trobem una gran extensió de margues blaves fossilíferes amb limotites vermelles. Aquestes margues tenen un aspecte característic i són més sorrenques cap a l'est.

Dins aquesta unitat cartogràfica s'intercalen nivells de gresos amb ciment esporític, calcàries bioclàstiques, margues grises i, ocasionalment, conglomerats a la base.

Hidrogràficament, la comarca del Vallès Oriental està ben beneficiada amb diverses rieres com la del Tenes, Cànoves, Caldes o Mogent que seran afluents de rius una mica més grans com el Congost i el Besòs. Aquestes rieres i rius seran els camins i vies de pas que travessaran les serralades i línies de muntanya, com a exemple el Besòs i la Tordera per a la Serralada Prelitoral.

El clima d'aquesta àrea es mou entre el de tipus mediterrani litoral i el mediterrani de muntanya mitjana, dins la zona del Montseny. Els hiverns acostumen a ser suaus, no gaire freds i una mica humits, amb els estius calorosos i secs.

Pel que fa a la flora de la comarca del Vallès Oriental, la trobem representada en el següent esquema de la distribució de la superfície arbrada comarcal ocupada per les diferents espècies (figura 4). La superfície corresponent a cada espècie s'ha determinat a partir del nombre d'estacions on l'espècie és dominant. A la dreta trobem el nombre de peus (en milers) de les diferents espècies. Les existències s'han determinat a partir de totes les estacions on és present l'espècie.

A destacar que en superfície arbrada, el *Pinus halepensis* i el *Pinus pinea* són força representats, mentre que en el nombre de peus és el *Quercus ílex* (alzina) el que es troba sobrerrepresentat, deixant a la resta en menys de la meitat i força igualats respectivament.

Síntesi històrica i antecedents arqueològics

Síntesi històrica del municipi

L'orografia vallesana ha ocasionat que, des de la prehistòria, aquesta plana fos utilitzada com a via de pas paral·lela al litoral i de comunicació entre l'interior i la costa. Per aquest motiu s'hi traçaren el pas de la Via Augusta i altres vies principals (tot seguint rutes usades ja anteriorment pels pobles autòctons), i també fou una de les zones més ràpidament romanitzades de la península.

Els primers establiments romans del Vallès daten de finals del segle II aC tot i que la majoria es situen cronològicament al segle I aC. Es concentren en tres àrees principals: la vall del Mogent, la vall del Tenes i la vall del Congost, zones al·luvials extremadament aptes per l'agricultura.

Actualment, mercès als treballs realitzats a la zona en els darrers seixanta anys, es pot dir que el procés de romanització fou molt intens des d'època republicana. Del segle II aC destaquen vil·les de fundació itàlica com can Martí, a Samalús o can Santa Digna i la Bòbila Ramoneda a les Franqueses del Vallès. Del segle I aC destaquen les vil·les de Can Terrers (La Garriga), de can Berengueret (Samalús) o can Bertran (Les Franqueses del Vallès). Durant l'època imperial el nombre de jaciments s'incrementa considerablement, amb la creació de nombroses villae i vicus de nova planta com Santa Maria de Llerona a les Franqueses del Vallès, el Pedró i ca n'Il·la a la Garriga o can Llivants a Samalús. El nombre de vil·les documentades en època baix – imperial és inferior, fet que podria indicar un retrocés del poblament.

L'ocupació romana del municipi de La Garriga s'articula a l'entorn de la via romana que travessa la vall del Congost. L'elaboració de l'inventari del patrimoni arqueològic del municipi va permetre documentar un total de 35 jaciments romans. Aquests tendeixen a ocupar les zones planeres i les cotes baixes, a tocar amb la via esmentada. D'aquests jaciments només les vil·les de Can Terrers i Can Noguera han estat excavades parcialment en els últims anys.

La vil·la de Can Terrers, és una de les que presenta una pervivència cronològica més àmplia. Els materials més tardans que han proporcionat les excavacions s'adscriuen als segles IV i V dC. Això no obstant, diversos autors han destacat la possibilitat d'una ocupació visigòtica que enllaçaria amb el període alt – medieval documentat a través de l'ermita romànica de Santa Maria del Camí. (MAURÍ, J. 1949).

Pel que respecta a la població actual, el primer document amb referències de La Garriga és del 966 i ja el 1397 el poblament tenia prou importància per rebre el títol de Batllia. Des de l'edat mitjana, el poble constitueix un centre destacat en el camp de la producció agrícola i un actiu nucli artesanal, amb diferents veïnats. Un dels veïnats que es documenten abans de 1348 al terme de La Garriga és el veïnat dels Banys, al qual se li dona aquest nom per la seva situació a la rodalia de la deu termal a través del carrer dels Banys fins arribar a la Plaça Santa Elisabet. I ja en època medieval, un altre d'aquests veïnats que apareix a la documentació és el de Sant Macari, a la zona que es troba afectada pel present projecte de remodelació.

Segons la informació documental recollida per en Jaume Oliver, les primeres referències escrites sobre l'existència d'uns banys comencen arran de la transferència dels dominis del cavaller Romeu de Congost al canonge garriguenc Pere de Noguera l'any 1282. La Pia Almoïna succeí el canonge Pere Noguera l'any 1316 i poc després va establir una peça de terra 'en lo lloch dit banys'. El 1326 apareix el primer document dels arxius locals que fa referència als mateixos banys en la confirmació per part del monestir de Santa Anna de Barcelona al garriguenc Pere de Pujol d'una terra (*'in torrente qui discurrit in balneis sive bayns dicte parrochie'*).

La presència de la deu termal i dels primers banys va impulsar la creació d'un nucli de cases, de les quals es té constància a partir de 1317 (*'duo solia domorum'*) i 1329 (*'peciam terre cum domibus in ea constructis'*). Durant el segle XIV les cases es van anar fent més nombroses fins a configurar un petit veïnat dotat de plaça ('Plasa dels Bayns', any 1397) que a principis del segle XV ja era conegut com a 'pobla dels banys' ('la pobla dels banys de Sent Steva de La Garriga', any 1405). La "pobla" també era coneguda amb el nom de "sagrera" (*'sacraria ipsius parrochie Sancti Steffani'*, any 1485), pel fet de trobar-se a la rodalia immediata de la capella de Sant Macari, construïda per Maria Serra, tinent del primer hospital de banys garriguenc, l'any 1364.

Dues d'aquestes cases van estar dotades de banys. La primera fou la casa de banys dels barcelonins Serra, documentada a partir de l'any 1347, en l'emplaçament dels quals es va construir després el mas Caselles que l'any 1466 va incorporar les cases amb els banys. Una altra fou la de Can Mallol, bastida a partir de l'establiment que l'any 1400 el rei Martí I va fer a Pere Mallol de les aigües sobrants de l'hospital i casa de banys dels Serra. El conjunt dels banys, farga, trull i cas del mas Caselles, el conjunt de Can Mallol i la resta de cases, hostals i obradors que van proliferar durant el segle XVI van fer créixer el nucli cap al nord seguint el

camí ral. A mitjans del segle XVI ja es diferenciaven clarament 'lo carrer de La Garriga e la plaça del mateix poble' (any 1562).

No fou però fins el segle XIX en que el potencial termal i l'arribada del ferrocarril (1875) es van conjurar per forjar el poble actual. A cavall de la indústria balneària, La Garriga esdevé un punt d'atracció per l'estiueig de la burgesia barcelonina, qui deixa la seva empremta amb la construcció de nombroses cases modernistes i noucentistes. Ja al segle XX la població segueix el seu creixement impulsat, ara, per indústries com la fusta i el tèxtil i per l'arribada de nous residents procedents de la conurbació de Barcelona.

Síntesi històrica de la Doma

L'origen i construcció de l'església de Sant Esteve està relacionat amb el procés d'utilització, per part dels comtes de Barcelona, de les esglésies locals com a pols del poder comtal al rerepaís, durant els segles IX i X. Cal destacar que amb la dissolució del Bisbat d'Egara i l'absència, en aquests segles, de castells termenats al Vallès, el paper principal que tenien aquests en d'altres territoris va ser substituït al Vallès per les esglésies locals (A.A.V.V. 2015:32-33).

La primera notícia documental que trobem de La Doma és de l'any 966. Es tracta del testament de del comte Miró, fill de Guifré I, que donava l'església a la Seu de Barcelona. En aquest document s'esmenta el temple amb el seu terme parroquial, les esglésies subordinades, els delmes i la resta de rendes i drets: "*ecclesiam Sancti Stephani de ipsa Garriga, cum omnes ecclesias subiectas, cum ipsam parrochiam, decimis et primiciis et omne usu ipsius ecclesie pertinentia*" (A.A.V.V. 2015:33).

L'any 1091 en una donació apareix una referència a Sant Esteve de "*Garrice*". Aquest document fa referència a una nova església, reconstrucció de l'anterior (GALLARDO, A. 1938: 111).

La següent referència la trobem l'any 1139, en que l'església de Sant Esteve va ser donada, amb les sufragànies de Sant Pere de "*Valle Charchara*" i església "*Sancti Xpofori de munt degues*" i la de "*Sancti Gervasii*" amb delmes i primícies, a l'església i prior de Santa Maria de l'Estany. Aquesta donació va ser feta pel bisbe Arnau i capítol de canonges de Barcelona (GALLARDO, A. 1938: 111-112).

Segons Francesc Sallés, l'any 1351 es concedeix una llicència per transformar el primitiu campanar d'espadanya en un cos elevat de planta quadrada sobre el presbiteri, permeten d'aquesta manera el repicat de campanes des de l'interior de l'església (SALLÉS, F. 2013: 8). Cal dir que aquesta referència s'ha de mantenir en quarantena, ja que a la bibliografia tradicional no apareix i al treball de Sallés no es cita l'origen.

L'any 1510 el degà del Vallès ordena construir una capella dedicada a Sant Jaume "el pelegrí". Aquesta capella actualment és coneguda com capella fonda. D'aquesta capella es van encarregar els immigrants occitans, primer com a administració i després, com a confraria. Tot i que una part de les aportacions i les recaptés de la Confraria de Sant Jaume de la Garriga van ser invertides en l'obra de la capella, als anys 1527 i 1528 el Consell va aprovar aportacions dels garriguencs destinats a la capella dita dels francesos (A.A.V.V. 2012:122-123).

Durant la segona meitat del segle XVI, en concret l'any 1560, es realitza la construcció de la nova sagristia. Aquesta presenta a la porta un escut amb la inscripció "*1560 obrés Segimon Blancafort, Pere Pallarés y Ton Rosselló*" (GALLARDO, A. 1938: 111). Aquest mateix any es construeix també l'adoberia (CALONGE, R. 2015:2)

L'any 1561 Segimon Blancafort, Pere Pallarés i Ton Rosselló, van signar amb el mestre d'obres Bertran Felip, un contracte per a la direcció de la construcció d'una nova nau situada al sud de la nau romànica. Els obrers es van ocupar de les despeses i es van comprometre posar el material i la ma d'obra necessària. Per la seva banda, Bertran Felip es va reservar en exclusiva la tasca de triar i pica la pedra més noble i realitzar els models escultòrics, que no devien diferir massa dels de la capella de Sant Jaume i dels de la sagristia (gòtic tardà). A més, Bertran Felip va imposar la condició de que en la nova portalada exterior havia de tenir tres escultures en el timpà. El contracte també especificava quines representacions havien de tenir els tres medallons de les claus de volta de la nova nau (l'escut reial, Sant Antoni i Santa Caterina). (A.A.V.V. 2012:132-136). Una altra especificació del contracte era la necessitat de rematar la nova nau amb la construcció d'un comunidor (A.A.V.V. 2012:137).

L'any 1563 es van finalitzar les obres de la portalada (CALONGE, R. 2015:2).

Dins l'any 1699 es construeix un sagrari per l'exposició del Santíssim, desapareixent d'aquesta manera l'antiga sagristia gòtica (SALLÉS, F. 2013: 10). També en aquest any es documenta la

instal·lació d'un rellotge solar (pintat amb sang de brau a l'extrem est de la façana sud de la nau lateral).

L'any 1737 s'enderroca la casa del domer major i només restarà el domer menor (SALLÉS, F. 2013: 10).

Entre els anys 1737 i 1860 hi ha una doble parròquia a La Garriga, això genera alguns problemes, fins que l'any 1860 el bisbe declara La Doma com a adjunta de la nova parròquia.

Durant el segle XVIII s'afegeixen a l'església unes sales en el pis superior.

Hi ha dues campanes de mitjans del segle XVIII (GALLARDO, A. 1938: 109).

L'any 1948 es produeixen una sèrie de reformes dirigides per Camil Pallàs. En concret, es produeix la reforma de la coberta del campanar i es substitueix l'estructura de fusta del campanar existent fins aquell moment, per una volta el·lipsoïdal d'eix horitzontal (CALONGE, R. 2015:2).

Entre els anys 1957 i 1959 es van realitzar les obres de restauració impulsades per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs. Principalment s'enderroquen l'antiga mongia i la domeria, s'enderroca la coberta exempta i es reconstrueix adjacent a la volta, s'enderroquen part dels paraments laterals respectant el disseny original dels merlets, es restaura el comunidor elevant la seva alçada i es posa el fragment de columna romana a la façana principal (CALONGE, R. 2015:2-3; SALLÉS, F. 2013: 10).

Antecedents arqueològics

-**Any 1971:** En el context d'obres de construcció d'una nova rectoria, es van descobrir i excavar unes 6 tombes "visigòtiques" de lloses, que encara són visibles alguna d'elles al marge del camí davant de la rectoria, la resta es van tornar a tapar.

-**Any 2012:** Es va realitzar una prospecció motivada per l'ampliació del tercer carril de la C-17. S'observà una cavitat que podria correspondre a un pou de glaç.

Metodologia

L'actual intervenció ha consistit en l'estudi, amb metodologia arqueològica, de les estructures objecte de restauració motivat per l'execució del Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'Església de la Doma, a La Garriga.

Per tal de fer aquest estudi no ha calgut realitzar el repicat de revestiments, degut a que tots els murs presentaven la pedra vista, com a resultat de les obres de restauració dutes a terme durant el transcurs del segle XX.

Per tant, la metodologia ha consistit en una observació macroscòpica de detall de les diferents estructures muràries (MRs), identificant les diferents Unitats Estratigràfiques (UEs) que les formen. S'han utilitzat les bastides constructives per poder accedir a les zones de més dificultat i en els casos que ha estat necessari s'ha realitzat una petita neteja i rascat manual dels morters per tal d'obtenir la màxima informació de les estructures i de les seves relacions físiques.

La documentació i registre de les UEs s'ha fet seguint el mètode plantejat per E. C. Harris i A. Carandini (HARRIS, 1991; CARANDINI, 1997). Aquest sistema, consisteix en documentar objectivament els elements i paraments realitzant una numeració d'aquests en forma d'Unitats Estratigràfiques (UEs), que permeten la individualització de cada element.

Pel que fa a les estructures muràries han estat identificades amb les sigles MR, seguides d'una numeració correlativa que les identifica individualment. Per exemple a l'estructura murària formada per les UEs 11, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33 i 35 li correspon el dígit MR 15. Les seves fases constructives i els elements arquitectònics que en formen part (arcs, portes, reformes, etc...) s'han identificat com a Unitats Estratigràfiques (UEs), així doncs, un MR pot integrar varies UEs de diversa cronologia o factura.

La sigla per identificar la intervenció ha estat LD'16 (La Doma 2016) i la numeració de les UEs ha estat correlativa, iniciant-se a 01 i finalitzant a 127.

Cada Unitat Estratigràfica (UE) es troba registrada en una fitxa de camp (en aquest cas s'utilitza la dissenyada per l'empresa d'arqueologia **ABANS Serveis Culturals, SL**) on s'indica la situació del jaciment i les característiques de l'estructura (tècnica constructiva, materials emprats, mides), o de l'element negatiu.

En paral·lel s'ha dut a terme un registre gràfic (alçats i plantes) de les estructures i elements negatius, sense realitzar el dibuix pedra a pedra. S'ha utilitzat de base la topografia realitzada per l'arquitecte Ramon Calonge en motiu del Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'Església de la Doma, a La Garriga. Tots els plànols estan vectoritzats i presentats amb el programa AutoCAD 2015. A banda s'ha portat a terme un registre fotogràfic, emprant el sistema digital a color de les Unitats Estratigràfiques (UEs) identificades.

Desenvolupament dels treballs arqueològics

Les estructures objecte del present estudi són les següents:

- Façana est de l'església romànica (MR-4).
- Façana est de la sagristia nova (MR-21).
- Façana est de l'edifici annex a la sagristia nova (MR-19).
- Façana est de la nau lateral sud (MR-17).
- Façana est del comunidor (MR-5).
- Façana sud de la nau lateral sud (MR-15).
- Façana sud del comunidor (MR-6).
- Façana sud del campanar (MR-9).
- Façana sud de la terrassa fortificada (MR-1).
- Façana sud de la sagristia nova (MR-20).
- Façana sud de l'edifici annex a la sagristia nova (MR-18).
- Façana oest de la terrassa fortificada (MR-3).
- Façana oest del comunidor (MR-7).
- Façana oest del campanar (MR-8).
- Façana nord del campanar (MR-10).
- Façana nord de la terrassa fortificada (MR-2).
- Façana nord del comunidor (MR-14).
- Façana est del campanar (MR-22).

Façana est de l'església romànica (MR-4)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 1,00m de gruix, 12,20m d'alçada màxima i 7,63m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 101 i 102. La primera es tracta del mur que feia de façana est de l'església romànica i la UE 102 correspon a una obertura en forma de creu.

Posteriorment es va construir, sobre el coronament del mur UE 101, un campanar de cadireta (UE 103), format per tres pilars (UEs 107, 108 i 109). Relacionat amb el procés de construcció d'aquest s'han documentat els forats obrats UEs 105 i 106.

La següent i última reforma documentada en aquest MR es tracta de la construcció de fortificacions a la zona de la coberta de l'església. Aquesta fortificació consisteix en merlets rectangulars (UEs 110 i 111).

Façana est de la sagristia nova (MR-21)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 0,88m de gruix, 6,26m d'alçada i 5,34m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 85 i 83. La primera es tracta del mur que feia de façana est de la nova sagristia i la UE 83 correspon a una finestra de doble esqueixada amb llinda d'arc de mig punt.

Aquesta façana va ser posteriorment afectada per la construcció del MR-19, com ho testimonia la cicatriu vertical deixada pel negatiu UE 86.

Els següents elements documentats corresponen a un grup (UA 02) de forats (6) alineats, de secció quadrangular (de 0,15m de costat), excavats als paraments exteriors dels MRs-19 i 21. En el cas que ens ocupa afectant al MR-21 les UEs 97 i 99. Aquests forats semblen ser les restes deixades pels embigats relacionats amb un cos annex, que s'adossava al parament extern dels MRs 19 i 21 i que va ser enderrocat durant els treballs de restauració impulsats per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs.

Un cop aquests forats van perdre l'ús pel qual van ser picats, es van tapiar amb les UEs 98 i 100 respectivament.

L'última reforma documentada en aquesta estructura murària correspon al negatiu horitzontal (UE 11) que afecta el coronament actual del MR i que correspon al testimoni deixat pel procés d'enderroc de la domeria. Posteriorment, i dins del mateix context d'obres, es va coronar el MR amb un ràfec de pedra motllurat i una teulada a tres vessants.

Façana est de l'edifici annex a la sagristia nova (MR-19)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 0,86m de gruix, 5,87m d'alçada i 6,57m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 81 i 82. La primera es tracta del mur que feia de façana est de l'edifici annex a la sagristia nova i la UE 82 correspon a una finestra de doble esqueixada amb llinda d'arc de mig punt.

La construcció d'aquesta façana va afectar la cantonada sud-oest del MR-21, com ho testimonia la cicatriu vertical deixada pel negatiu UE 86.

Els següents elements documentats corresponen a un grup (UA 02) de forats (6) alineats, de secció quadrangular (de 0,15m de costat), excavats als paraments exteriors dels MRs-19 i 21. En el cas que ens ocupa afectant al MR-19 les UEs 89, 91, 93 i 95. Aquests forats semblen ser les restes deixades pels embigats relacionats amb un cos annex, que s'adossava al parament extern dels MRs 19 i 21 i que va ser enderrocat durant els treballs de restauració impulsats per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs. Al sud d'aquest conjunt de forats, i relativament apartat, es va documentar un altre forat (UE 87) de característiques idèntiques a la resta.

Un cop aquests forats van perdre l'ús pel qual van ser picats, es van tapiar amb les UEs 90, 92, 94, 96 i 88 respectivament.

L'última reforma documentada en aquesta estructura murària correspon al negatiu horitzontal (UE 11) que afecta el coronament actual del MR i que correspon al testimoni deixat durant el procés de substitució de l'antic ràfec de teules, per un de pedra motllurat coronat per una teulada a una vessant.

Façana est de la nau lateral sud (MR-17)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 1,32m de gruix, 6,87m d'alçada i 4,19m de longitud.

La UE fundacional d'aquest MR correspon a la UE 35. Es tracta del mur que feia de façana est de la nau lateral.

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon al negatiu horitzontal (UE 11) que afecta el coronament actual del MR i que correspon al testimoni deixat pel procés d'enderroc del sobrealçat de la mongia que estava sobre la nau. Posteriorment, i dins del mateix context d'obres, es va coronar el MR amb un ràfec de pedra motllurat i una teulada a dues vessants.

Façana est del comunidor (MR-5)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 0,79m de gruix, 7,24m d'alçada i 4,35m de longitud.

La UE fundacional d'aquest MR correspon a la UE 52. Es tracta del mur que feia de façana est del comunidor.

La primera reforma documentada en aquest MR correspon a les evidències deixades per l'acció negativa (UE 55) de bastir una obertura rebentant el mur UE 52. Posteriorment es va tapiar aquesta obertura amb el mur UE 54.

La següent reforma, i última documentada en aquesta estructura murària, correspon al negatiu (UE 11) que afecta el mur UE 52 i que correspon al testimoni deixat pel procés d'enderroc de la teulada que cobria el comunidor. Posteriorment, i dins del mateix context d'obres, es va sobrealçar el mur UE 52 amb la construcció del mur UE 53, construint d'aquesta manera un nou comunidor.

Façana sud de la nau lateral sud (MR-15)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 1,07m de gruix, 6,39m d'alçada màxima i 14,21m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 27, 28, 29 i 30. La primera es tracta del mur que feia de façana sud de la nau lateral. La UE 28 correspon a la portalada principal bastida pel mestre d'obres Bertran Felip. Les UEs 29 i 30 corresponen a dues finestres de doble esqueixada amb llinda d'arc de mig punt.

Posteriorment (any 1669) es va pintar amb sang de brau, a l'extrem est de la façana, un rellotge de sol (UE 31).

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon al negatiu horitzontal (UE 11) que afecta el coronament actual del MR i que correspon al testimoni deixat pel procés d'enderroc del sobrealçat de la mongia, bastit sobre la nau. Posteriorment, i dins del mateix context d'obres, es va coronar el MR amb un ràfec de pedra motllurat i una teulada a dues alçades i a dues vessants.

Façana sud del comunidor (MR-6)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 0,80m de gruix, 12,16m d'alçada i 5,23m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 27, 32 i 33. La primera es tracta del mur (que comparteix amb la façana sud de la nau lateral) que feia de façana sud del comunidor. Les UEs 32 i 33 corresponen a dues finestres, la primera de tipus de doble esqueixada, de llinda recta i de petites dimensions i la segona amb llinda d'arc rebaixat i de planta lleugerament atrompetada vers l'exterior.

La primera reforma, i última documentada en aquesta estructura murària, correspon al negatiu (UE 11) que afecta el mur UE 27 i que correspon al testimoni deixat pel procés d'enderroc de la teulada que cobria el comunidor. Posteriorment, i dins del mateix context d'obres, es va sobrealçar el mur UE 27 amb la construcció del mur UE 36, construint d'aquesta manera un nou comunidor.

Cal destacar que en el moment de sobrealçar el mur sud del comunidor, es va afegir la finestra UE 34. Aquesta disposa d'una llinda monolítica recta, amb motlures ondulades simples a l'interior. Aquesta tipologia de finestres és característica de finals del segle XVI (a partir de 1585 aproximadament) i deixa d'utilitzar-se cap a la segona meitat del segle XVIII, sent el seu moment de major difusió durant el segle XVII. Aquesta finestra originàriament estava situada a la façana est de la domeria, durant les obres de restauració impulsades per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs, es va enderrocar la domeria i aquesta finestra va ser recol·locada al realçament del comunidor.

Façana sud del campanar (MR-9)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 0,64m de gruix, 4,65m d'alçada i 4,85m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 121, 122 i 123. La primera UE es tracta del mur que feia de façana sud del campanar, mentre que les dues restants, corresponen a les obertures per penjar les campanes, que presenten una llinda d'arc de mig punt.

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon a la reforma de la teulada original que va ser reformada l'any 1948 sota la direcció de Camil Pallàs.

Façana sud de la terrassa fortificada (MR-1)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 1,33m de gruix, 4,00m d'alçada i 19,27m de longitud.

D'aquesta estructura, en aquesta intervenció, només s'ha estudiat la part de les fortificacions que dona a l'interior de la terrassa.

La UE fundacional d'aquest MR corresponen a la UE 128. Es tracta de les restes del mur que feia de façana sud de l'església romànica. La major part d'aquest mur va ser enderrocat al segle XVI quan es va construir la nau lateral.

Posteriorment es va construir, sobre el coronament del mur de façana est (MR-4), un campanar de cadireta (UE 103). A l'extrem est del MR-1 es pot observar part del campanar.

La següent reforma documentada correspon a la primera fortificació de l'església. Es tracta de la construcció d'un mur (UE 14) espitllerat (UEs 13, 19, 20 i 75) i a les evidències d'un matacà defensiu (UE 74). De construcció solidària amb el mur UE 14 es va documentar el forat constructiu UE 18. També d'aquest moment s'ha documentat tot el sistema d'eliminació d'aigües pluvials de la terrassa (UE 68) amb els seus canalons de desguàs.

Posteriorment s'ha documentat una segona reforma de les fortificacions. Aquesta reforma consisteix en la construcció de merlets rectangulars (UEs 5, 56 i 73), amb una espitllera central (UEs 6 i 57).

La següent reforma documentada es tracta de les restes, deixades entre merlets, del mur nord del comunidor (UE 59) i del tapiat (UE 58) de l'espitllera UE 57. També d'aquest moment s'han documentat les restes d'una porta (brancal oest UE 7, i llinda UE 60), que reaprofitava la zona a on estava situat en època medieval el matacà defensiu.

En un moment posterior aquesta porta va ser tapiada amb la construcció del mur UE 61. De construcció solidària amb el mur UE 61 es va documentar també el forat UE 76, de funció fins el moment indeterminada.

La següent reforma, i última documentada en aquesta estructura murària, correspon al negatiu (UE 11) deixat pel procés d'enderroc de la teulada del comunidor i del sobrealçat de la nau lateral i a la construcció de merlets (UE 71) amb la seva espitllera central (UE 72) i del sobrealçat del mur nord (UE 17) del comunidor.

Posteriorment a les reformes de restauració impulsades per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs, es va reformar la porta (UE 16) de comunicació entre l'interior del comunidor i la terrassa.

Façana sud de la sagristia nova (MR-20)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 1,06m de gruix, 6,43m d'alçada i 2,30m de longitud.

La UE fundacional d'aquest MR corresponen al mur (UE 120) que feia de façana sud de la nova sagristia.

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon al negatiu horitzontal (UE 11) que afecta el coronament actual del MR i que correspon al testimoni deixat pel procés d'enderroc de la domeria. Posteriorment, i dins del mateix context d'obres, es va coronar el MR amb un ràfec de pedra motllurat i una teulada a tres vessants.

Façana sud de l'edifici annex a la sagristia nova (MR-18)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 0,74m de gruix, 5,40m d'alçada i 2,36m de longitud.

La UE fundacional d'aquest MR corresponen al mur (UE 84) que feia de façana sud de l'edifici annex a la sagristia vella.

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon al negatiu horitzontal (UE 11) que afecta el coronament actual del MR i que correspon al testimoni deixat durant el procés de substitució de l'antic ràfec de teules, per un de pedra motllurat coronat per una teulada a una vessant.

Façana oest de la terrassa fortificada (MR-3)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 1,15m de gruix, 9,28m d'alçada i 8,29m de longitud.

D'aquesta estructura, en aquesta intervenció, només s'ha estudiat la part de les fortificacions que dona a l'interior de la terrassa.

La UE fundacional d'aquest MR corresponen a la UE 51. Es tracta de les restes del mur que feia de façana oest de l'església romànica.

La següent reforma documentada correspon a la primera fortificació de l'església. Es tracta de la construcció d'un mur (UE 42) espitllerat (UEs 44 i 45).

Posteriorment s'ha documentat una segona reforma de les fortificacions. Aquesta reforma consisteix en la construcció d'un mur (UE 43) rematat per de merlets rectangulars (UE 39), amb una espitllera central i amb garfis o petites mènsules de pedra, les quals tenien uns encaixos per adaptar-hi el mantellet, espècie de finestró de fusta que protegia l'espai buit entre merlets.

La següent reforma, i última documentada en aquesta estructura murària, correspon al moment d'obres de restauració impulsades per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs. En concret, es reconstrueixen el merlet UE 39 amb el mur UE 41 i l'espitllera UE 45 amb l'estructura UE 47; i es construeix el canaló de desguàs UE 49 i l'espitllera UE 40.

Façana oest del comunidor (MR-7)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 0,79m de gruix, 11,10m d'alçada i 4,35m de longitud.

La UE fundacional d'aquest MR correspon a la UE 38. Es tracta del mur que feia de façana oest del comunidor.

La primera reforma, i última documentada en aquesta estructura murària, correspon al negatiu (UE 11) que afecta el mur UE 38 i que correspon al testimoni deixat pel procés d'enderroc de la teulada que cobria el comunidor. Posteriorment, i dins del mateix context d'obres, es va sobrealçar el mur UE 38 amb la construcció del mur UE 37, construint d'aquesta manera un nou comunidor.

Façana oest del campanar (MR-8)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 0,61m de gruix, 4,90m d'alçada i 4,81m de longitud.

La UE fundacional d'aquest MR correspon al mur (UE 124) que feia de façana oest del campanar.

Posteriorment es va procedir al cobriment de la terrassa amb una teulada a dues vessants que descansava sobre els merlets que fortificaven l'església. Testimoni d'aquesta teulada és el negatiu UE 125, apreciable al parament extern del MR-8.

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon a la reforma de la teulada original que va ser reformada l'any 1948 sota la direcció de Camil Pallàs.

Façana nord del campanar (MR-10)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 0,61m de gruix, 4,65m d'alçada i 4,82m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 126 i 127. La primera UE es tracta del mur que feia de façana nord del campanar, mentre que la següent, correspon a la porta de comunicació entre l'interior del campanar i la terrassa.

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon a la reforma de la teulada original que va ser reformada l'any 1948 sota la direcció de Camil Pallàs.

Façana nord de la terrassa fortificada (MR-2)

Estructura murària amb una orientació est-oest, que presenta les següents dimensions: 1,00m de gruix, 9,28m d'alçada i 18,79m de longitud.

D'aquesta estructura, en aquesta intervenció, només s'ha estudiat la part de les fortificacions que dona a l'interior de la terrassa.

El primer mur d'aquest MR corresponen al mur UE 129 que feia de façana nord de l'església romànica.

Posteriorment es va construir la primera fortificació de l'església. Es tracta de la construcció d'un mur espitllerat i també d'aquest moment s'ha documentat tot el sistema d'eliminació d'aigües pluvials de la terrassa amb els seus canalons de desguàs.

Posteriorment s'ha documentat una segona reforma de les fortificacions. Aquesta reforma consisteix en la construcció de merlets rectangulars, amb una espitllera central i amb garfis o petites mènsules de pedra, les quals tenien uns encaixos per adaptar-hi el mantellet.

Façana nord del comunidor (MR-14)

Estructura murària amb una orientació oest-est, que presenta les següents dimensions: 0,50m de gruix, 3,41m d'alçada i 5,20m de longitud.

La UE fundacional d'aquest MR correspon a la UE 17. Es tracta del mur que feia de façana oest del comunidor, bastit dins el context d'obres de restauració impulsades per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs.

Façana est del campanar (MR-22)

Estructura murària amb una orientació nord-sud, que presenta les següents dimensions: 1,13m de gruix, 1,30m d'alçada i 4,83m de longitud.

Les UEs fundacionals d'aquest MR corresponen a les UEs 113, 114 i 115. La primera UE es tracta del mur que feia de façana est del campanar, mentre que les dues restants, corresponen a les obertures per penjar les campanes, que presenten una llinda d'arc de mig punt i que aprofitaven les obertures entre pilars del cloquer medieval del MR-4.

L'única reforma documentada en aquesta estructura murària correspon a la reforma de la teulada original que va ser reformada l'any 1948 sota la direcció de Camil Pallàs.

Conclusions i interpretació

Amb l'actual estudi s'han pogut confirmar i/o matissar algunes de les interpretacions o hipòtesis dels diversos autors, que fins aquest moment havien dibuixat l'evolució arquitectònica de l'edifici. Així mateix, l'estudi arqueoconstructiu ens ha permès obtenir diverses dades inèdites fins el moment que, sumat a les que ja es coneixien, ajudaran a comprendre molt millor l'evolució de l'edifici.

Cal destacar que els resultats d'aquest document són del tot provisionals, a l'espera de la redacció definitiva de la memòria, així mateix cal remarcar, el caràcter parcial del present estudi, que no engloba la totalitat de l'edifici. Tot i això, per tal de poder fer una millor comprensió de conjunt, es farà una descripció general de les diferents fases arquitectòniques, fent especialment incís en les parts actualment estudiades.

Fase 0. Segle X

Cal indicar que la primera notícia documental que trobem de La Doma és de l'any 966 (A.A.V.V. 2015:33). En l'estat actual de l'estudi i de les restes que es poden veure a l'actualitat, sembla difícil assegurar que alguna de les estructures que es veuen poguessin correspondre a aquesta primera església. És possible que, com en d'altres casos, les restes de l'església del segle X estiguessin sota el temple actual, o parcialment reutilitzats com a basaments de les estructures posteriors. Caldrà esperar a futures intervencions arqueològiques als paraments i /o al subsòl per confirmar o desestimar aquesta hipòtesi.

Fase 1. Segle XI

L'any 1091 en una donació apareix una referència a Sant Esteve de "Garrice". Aquest document fa referència a una nova església, reconstrucció de l'anterior (GALLARDO, A. 1938: 111). Amb molta probabilitat les restes que actualment es poden identificar com a més antigues correspondrien a aquest moment constructiu.

Aquest edifici disposaria d'una planta rectangular (18,80m de longitud x 8,24m d'amplada) delimitada: al nord, pel mur UE 129 (MR-2); a l'oest, pel mur UE 51 (MR-3); a l'est, pel mur UE 101 (MR-4); i al sud, pel mur UE 128 (MR-1). Aquest murs presenten uns gruixos que oscil·len entre els 1,07m i els 1,58m i estaven bastits amb filades regulars de pedres grans de tipus còdols, sense treballar, algunes desbastades, lligades amb morter de calç de color blanc de

granulometria mitjana i grossa. Les cantonades estan reforçades amb carreus grans disposats a cremallera.

Aquesta església tenia la capçalera a l'oest (MR-3), en la qual s'obre una finestra de doble esqueixada amb llinda d'arc de mig punt, i la façana principal a l'est (MR-4), en la qual s'obre una finestra en forma de creu (UE 102). Cal destacar que aquesta església no disposava d'un absis destacat, degut a que el propi mur de tancament oest ja feia les funcions de capçalera.

Per l'acció de reformes posteriors es va perdre la porta d'accés original, que segons evidències arqueològiques (veure Fase 3) estaria situada a la façana sud (MR-1), òbviament desconeixem les seves característiques.

L'edifici feia 9,71m d'alçada al punt més alt i 6,91m al punt més baix i presentava una teulada a dues vessants. L'interior de la nau presenta actualment una volta de canó lleugerament peraltada o semi-el·líptica, característica que ha fet que tradicionalment s'apuntés a una construcció de la coberta datada a finals del romànic (GALLARDO, A. 1938: 110). També tradicionalment s'ha indicat la possibilitat que la coberta d'aquest edifici fos de fusta (CALONGE, R. 2015:2).

Fase 2. Possiblement segle XII

Amb posterioritat, es va construir un campanar de cloquer (UE 103) bastit sobre la façana est (MR-4) de l'església. Aquest estava format per tres pilars (UEs 107, 108 i 109) que sostenien dues campanes.

Fase 3. Segle XIII, possiblement segona meitat

En aquesta fase es documenten les primeres reformes de fortificació de l'edifici. En concret es tracta de la fortificació de la zona de la coberta de l'església, creant d'aquesta manera una terrassa defensiva. Aquesta fortificació no va afectar la façana est (MR-4) degut a l'existència del cloquer (UE 103), mentre que es van sobrealçar la resta de les façanes, amb la construcció de murs (UEs 14, 42 i 130) espitllers. Les espitlleres presenten uns 0,60m d'alçada i disposaven d'una planta atrompetada, sent l'amplada a l'interior d'uns 0,21m i a l'exterior d'uns 0,04m. Degut a la construcció d'aquest mur defensiu, es van construir desguassos per tal de poder canalitzar, cap a l'exterior, les aigües pluvials procedents de les teulades.

Un altre element defensiú a destacar, coetani a les altres fortificacions, és la documentació de les evidències d'un matacà (UE 74) obert al mur 14 (MR-1). Aquest tipus d'estructures defensives es situaven normalment sobre les portes de l'edifici, per tal de dotar-les d'una millor defensa vertical. Aquesta evidència ens fa pensar en la més que probable situació de la porta d'entrada principal de l'església en aquest punt, posteriorment desapareguda per l'acció destructiva d'obres de reforma.

Respecte a la datació d'aquestes obres de fortificació caldria tenir present, la gran concentració d'espitlleres i les seves dimensions, característiques típiques del segle XIII i més concretament de la segona meitat. També l'ús de matacans defensius ens situa dins un context del segle XIII.

Fase 4. Segles XIV-XV

En aquest moment es produeix la construcció d'una segona fortificació de la terrassa de l'església. En aquest cas es sobrealcen els murs espitllerats i els extrems del cloquer, amb la construcció de merlets (UEs 5, 39, 43, 56, 110 i 111). Els merlets són de tipologia rectangular i de grans dimensions, amb una espitllera central i amb garfis o petites mènsules de pedra, les quals tenien uns encaixos per adaptar-hi el mantellet, espècie de finestró de fusta que protegia l'espai buit entre dos merlets.

Aquesta reforma de les fortificacions va respectar el matacà UE 74 i el va sobrealçar, evidenciant d'aquesta manera la continuació en el seu us.

Fase 5. Segle XVI (entre 1510 i 1528 aproximadament)

L'any 1510 el degà del Vallès ordena construir una capella dedicada a Sant Jaume "el pelegrí". Aquesta capella actualment és coneguda com capella Fonda. D'aquesta capella es van encarregar els immigrants occitans, primer com a administració i després, com a confraria. Tot i que una part de les aportacions i les recaptés de la Confraria de Sant Jaume de la Garriga van ser invertides en l'obra de la capella, als anys 1527 i 1528 el Consell va aprovar aportacions dels garriguencs destinats a la capella dita dels francesos (A.A.V.V. 2012:122-123).

Aquesta capella no ha estat objecte d'estudi en aquest treball.

Fase 6. Segle XVI (1560)

Durant la segona meitat del segle XVI, en concret l'any 1560, es realitza la construcció de la nova sagristia. Aquesta presenta a la porta un escut amb la inscripció "*1560 obrés Segimon Blancafort, Pere Pallarés y Ton Rosselló*" (GALLARDO, A. 1938: 111).

Aquest edifici ha estat parcialment estudiat en aquest treball, en concret s'han estudiat les seves façanes est (MR-21) i sud (MR-20). Aquest cos es va construir adossant-se a la capella Fonda i sobresortint lleugerament de la façana est de l'església. El seu límit est estava format pel mur UE 85 i als seus paraments s'obria la finestra UE 83, mentre que la façana sud, estava formada pel mur UE 120.

Fase 7. Segle XVI (1561-1563)

L'any 1561 Segimon Blancafort, Pere Pallarés i Ton Rosselló, van signar amb el mestre d'obres Bertran Felip, un contracte per a la direcció de la construcció d'una nova nau situada al sud de la nau romànica. Els obrers es van ocupar de les despeses i es van comprometre posar el material i la ma d'obra necessària. Per la seva banda, Bertran Felip es va reservar en exclusiva la tasca de triar i pica la pedra més noble i realitzar els models escultòrics, que no devien diferir massa dels de la capella de Sant Jaume i dels de la sagristia (gòtic tardà). A més, Bertran Felip va imposar la condició de que en la nova portalada exterior havia de tenir tres escultures en el timpà. El contracte també especificava quines representacions havien de tenir els tres medallons de les claus de volta de la nova nau (l'escut reial, Sant Antoni i Santa Caterina). (A.A.V.V. 2012:132-136). Una altra especificació del contracte era la necessitat de rematar la nova nau amb la construcció d'un comunidor (A.A.V.V. 2012:137). L'any 1563 es van finalitzar les obres de la portalada (CALONGE, R. 2015:2).

Dins del context d'aquestes obres trobem la construcció de la nau lateral delimitada per les estructures muràries MR-15, al sud, MR-17, a l'est i la construcció del comunidor a l'oest. Al mur (UE 27) de façana sud d'aquesta nau, es van obrir dues finestres (UEs 29 i 30) de doble esqueixada i llinda d'arc de mig punt i una portalada profusament decorada, situada al davant d'on estava ubicada l'anterior porta d'entrada. La construcció d'aquesta nau lateral va comportar la destrucció de la part baixa de la façana sud (MR-1) de l'església romànica, degut a la construcció d'una sèrie d'arcs apuntats que descansen sobre pilars bastits amb la finalitat de comunicar millor les dues naus.

El comunidor va ser construït a l'extrem oest de la nau lateral i adossat a l'estructura murària MR-1. A l'est estava delimitat pel MR-5; a l'oest, pel MR-7 i al sud, pel MR-6. Presentava, com a mínim dues plantes (planta baixa i planta primera) i és de planta rectangular. Disposa de dues obertures originals ambdós obertes a la façana sud (MR-6), a l'alçada de la planta baixa, la finestra UE 32, i a l'alçada de la planta primera, la finestra UE 33. Desconeixem com era el seu coronament, i si disposava d'una segona planta, degut a que en posteriors obres i restauracions va ser molt modificat.

La nau lateral originàriament disposava d'una planta superior (mongia) que quedava comunicada amb la terrassa, a través de l'obertura d'una porta (UE 7) reaprofitant l'espai on estava situat el matacà (UE 74) d'època medieval, a partir d'aquest moment inutilitzat. Dins el context d'aquesta obra es van tapiar els espais entre merlets amb la construcció de murs (UE 59) i es va cobrir tot el conjunt (nau original i nau lateral) amb una nova coberta de teules a dues vessants, de la qual en queden restes de la seva empremta (UE 125) al parament exterior de la façana oest (MR-8) del nou campanar.

En aquest context d'obres sembla que també es va construir l'actual campanar (els seus paraments semblen coetanis al conjunt d'obres del segle XVI), de planta quadrangular i delimitat al nord, pel MR-10; al sud, pel MR-9; a l'oest, pel MR-8; i a l'est, pel MR-22.

Aquest va aprofitar com a part de la façana est, el cloquer medieval (UE 103) i el va sobrealçar amb la construcció del mur UE 113 (MR-22). Aquest va respectar les obertures (UEs 114 i 115) entre els pilars (UEs 107, 108 i 109) ja existents del cloquer i les va sobrealçar i coronar amb una llinda d'arc de mig punt cadascuna.

A la façana sud (MR-9) es van construir dues obertures (UEs 122 i 123) de característiques idèntiques a les anteriorment descrites (UEs 114 i 115). La resta de façanes (MRs-8 i 10) no presentaven obertures, només a la façana MR-10 s'obria la porta (UE 127) d'accés a l'interior del campanar des de la terrassa.

Desconeixem quines característiques tenia la coberta originària del campanar (l'actual és obra de reformes posteriors), tot i així, el més probable és que disposés d'una teulada a quatre vessants (molt semblant a l'actual) sostinguda per una estructura de fusta.

Amb molta probabilitat (les característiques constructives són pràcticament iguals a les de les obres d'aquesta fase) en aquesta fase es va construir la que Antonio Gallardo diu que segurament era la sagristia vella (GALLARDO, A. 1938: 110), situada a l'est de la nau original i delimitat per les estructures muràries MR-19 i MR-18. Aquest edifici estava adossat a la façana MR-4 i a la façana sud (MR-20) de la sagristia nova. Cal destacar que per tal d'integrar millor els MRs 19 i 21 es va desmuntar part de la cantonada de la sagristia nova i el nou mur (UE 81) es va bastir adossat a la cicatriu vertical (UE 86) deixada per l'enderroc. Per tal de donar llum a l'interior es va construir una finestra (UE 82) de característiques molt semblants a les construïdes a la nau lateral (UEs 29 i 30) i a la bastida (UE 83) a la façana est (MR-21) de la sagristia nova.

Fase 8. Segles XVII-XVIII

Tot i que no és objecte d'aquest estudi i que disposem de molt poca informació gràfica, sembla probable (sobretot per la tipologia de la finestra UE 34) situar la construcció de la domeria dins d'aquesta fase.

Fase 9. Segle XX (1948)

En aquesta fase es porta a terme la reforma de la teulada original del campanar sota la direcció de l'arquitecte Camil Pallàs. Es substitueix l'estructura de fusta del campanar existent fins aquell moment, per una volta el·lipsoïdal d'eix horitzontal (CALONGE, R. 2015:2).

Fase 10. Segle XX (1957-1959)

Entre els anys 1957 i 1959 es van realitzar les obres de restauració impulsades per Josep Maurí i dirigides per l'arquitecte de la Diputació Camil Pallàs. Principalment s'enderroquen l'antiga mongia i la domeria, s'enderroca la coberta exempta i es reconstrueix adjacent a la volta, s'enderroquen part dels paraments laterals respectant el disseny original dels merlets i es restaura el comunidor elevat la seva alçada conservada.

Respecte al tema dels merlets, cal indicar que en aquestes obres es van acabar de restaurar les parts dels merlets originals (UE 41) que s'havien perdut i també es va fer algun merlet de nou (UE 71), per reomplir l'espai de la porta UE 7 i antic matacà (UE 74). També s'ha detectat la construcció d'algunes espitlleres (UEs 40 i 72) imitant les originals, relacionades amb els merlets.

Altres obres relacionades amb les fortificacions medievals són alguna reforma dels desguassos d'aigües pluvials. Degut a que les noves obres van canviar els paviments de la terrassa, i per tant es van variar les cotes de circulació, es van destapiar i recuperar els antics desguassos del segle XIII i es va obrir algun de nou (UE 49), bastit a imitació dels antics.

El comunidor es va sobrealçar amb la construcció: del MR 7, a l'oest; el MR-5, a l'est; el MR-6, al sud; i el MR-14, al nord. Cal destacar la reubicació de la finestra UE 34 (situada originàriament a la façana est de la domeria) dins del parament del mur UE 36 (MR-6).

Per tal de rematar totes les estructures que havien estat afectades pel procés d'enderrocament d'estructures (negatiu horitzontal UE 11) es van coronar amb un ràfec de pedra motllurat (UE 35) sobre el que descansaven les noves teulades.

Bibliografia

- A.A.V.V. (2012): *La Doma, retaule dels garriguencs*, Edicions de la Garriga Secreta. La Garriga.
- A.A.V.V. (2015): *Història de La Garriga. Dels primers assentaments humans al segle XXI*, edita Ajuntament de La Garriga. La Garriga.
- CALONGE, R. (2015): *Projecte Bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma, a la Garriga*. (Treball inèdit).
- CARANDINI, A. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueològica*. Editorial Crítica. Barcelona.
- GALLARDO, A. (1938): "Del Mogent al Pla de la Calma". *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya. Any XLVIII, Núm. 516*. Barcelona.
- HARRIS, E. (1991): *Principios de estratigrafía arqueològica*. Editorial Crítica. Barcelona.
- SALLÉS, F. (2013): *Estudi històric constructiu i posterior rehabilitació i adequació del conjunt arquitectònic de La Doma-La Garriga*. Treball de final de carrera d'Arquitectura tècnica. Escola Politècnica Superior d'Edificació de Barcelona. Universitat Politècnica de Catalunya. (Treball inèdit).

Annexos

Annex 1

Documentació fotogràfica

Índex de fotografies

- Foto 1. Vista general de la façana est durant les obres.
- Foto 2. Vista general de la façana sud durant les obres.
- Foto 3. Façana est del comunidor. MR-5.
- Foto 4. Façana nord (MR-2) i exterior de la capella fonda.
- Foto 5 MR-1. Detall de les fortificacions.
- Foto 6. MR-1 des de la terrassa i MR-14 (façana nord del comunidor).
- Foto 7. MR-1. Detall l'interior de les espitlleres UEs 19 i 20.
- Foto 8. MR-1. Detall de l'espitllera UE 19.
- Foto 9. MR-3. Detall dels merlets amb els garfis pels mantellets.
- Foto 10. MR-3. Espitllera (UE 45) reformada (UE 47) i desguàs (UE 49) fet a la fase 10.
- Foto 11. MR-4. Vista de detall de la finestra en forma de creu UE 102.
- Foto 12. MR-4. Vista parcial de la façana de l'església del segle XI i del cloquer UE 103.
- Foto 13. Façana sud del sobrealçat del comunidor. Detall de la finestra UE 34.
- Foto 14. Façana sud del sobrealçat del comunidor. Detall de la finestra UE 34.
- Foto 15 Vista general de la façana oest (MR-8) del campanar.
- Foto 16 Vista de la façana sud (MR-9) del campanar i de les obertures UEs 122 i 123.
- Foto 17. . Façana nord (MR-10) del campanar. Detall del pilar UE 109 del cloquer UE 103.
- Foto 18. Vista general del comunidor i part de la nau lateral, durant les obres.
- Foto 19. MR-15. Detall de la decoració del portal UE 28.
- Foto 20. MR-15. Detall de l'escultura del timpà del portal UE 28.
- Foto 21. MR-15. Foto de detall de la finestra UE 30.
- Foto 22 MR-5. Vista de la façana est del comunidor.
- Foto 23. MR-19. Foto de detall de la finestra UE 82.
- Foto 24. Punt d'unió entre els MRs-19 i 21. Es pot veure el negatiu vertical UE 86.
- Foto 25. Vista general del MR20.
- Foto 26. MR-21. Vista de detall de la finestra UE 83.

Foto 1. Vista general de la façana est durant les obres.

Foto 2. Vista general de la façana sud durant les obres.

Foto 3. Façana est del comedor. MR-5.

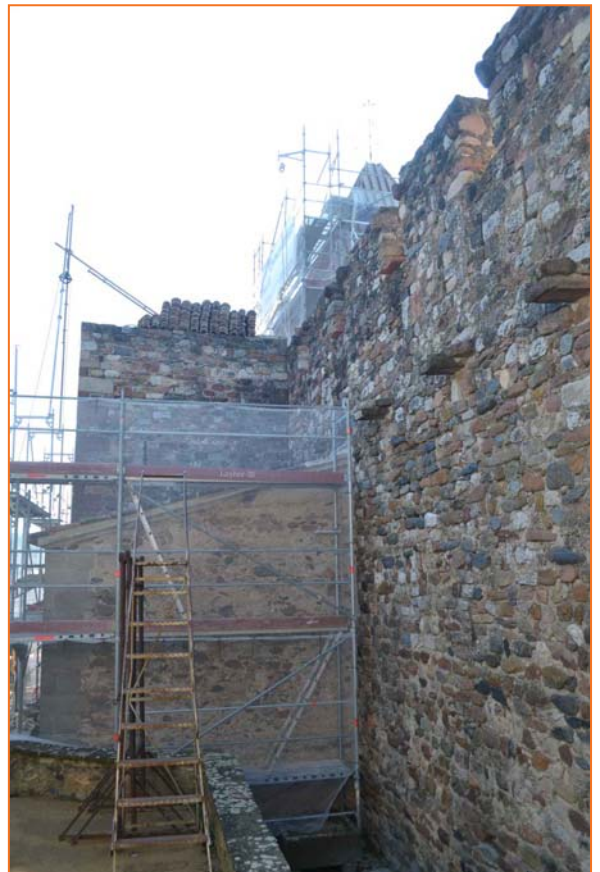

Foto 4. Façana nord (MR-2) i exterior de la capella fonda.

Foto 5. MR-1. Detall de les fortificacions.

Foto 6. MR-1 des de la terrassa i MR-14 (façana nord del comunidor).

Foto 7. MR-1. Detall l'interior de les espitlleres UEs 19 i 20.

Foto 8. MR-1. Detall de l'espitllera UE 19.

Foto 9. MR-3. Detall dels merlets amb els garfis pels mantellets.

Foto 10. MR-3. Espitllera (UE 45) reformada (UE 47) i desguàs (UE 49) fet a la fase 10.

Foto 11. MR-4. Vista de detall de la finestra en forma de creu UE 102.

Foto 12. MR-4. Vista parcial de la façana de l'església del segle XI i del cloquer UE 103.

Foto 13. Façana sud del sobrealçat del comunidor. Detall de la finestra UE 34.

Foto 14. Façana sud del sobrealçat del comunidor. Detall de la finestra UE 34.

Foto 15. Vista general de la façana oest (MR-8) del campanar.

Foto 16. Vista de la façana sud (MR-9) del campanar i de les obertures UEs 122 i 123.

Foto 17. Façana nord (MR-10) del campanar. Detall del pilar UE 109 del cloquer UE 103.

Foto 18. Vista general del comunidor i part de la nau lateral, durant les obres.

Foto 19. MR-15. Detall de la decoració del portal UE 28.

Foto 20. MR-15. Detall de l'escultura del timpà del portal UE 28.

Foto 21. MR-15. Foto de detall de la finestra UE 30.

Foto 22. MR-5. Vista de la façana est del comunidor.

Foto 23. MR-19. Foto de detall de la finestra UE 82.

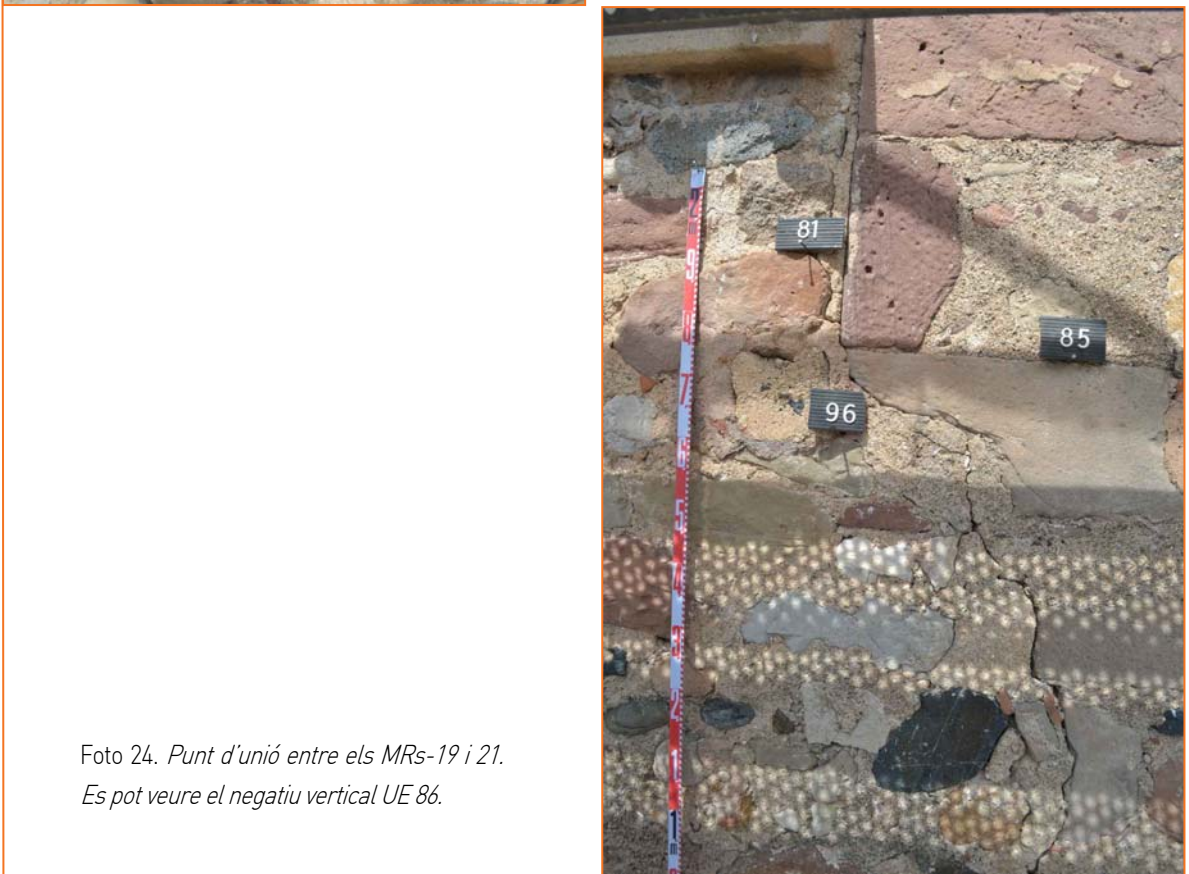

Foto 24. Punt d'unió entre els MRs-19 i 21.
Es pot veure el negatiu vertical UE 86.

Foto 25. Vista general del MR20.

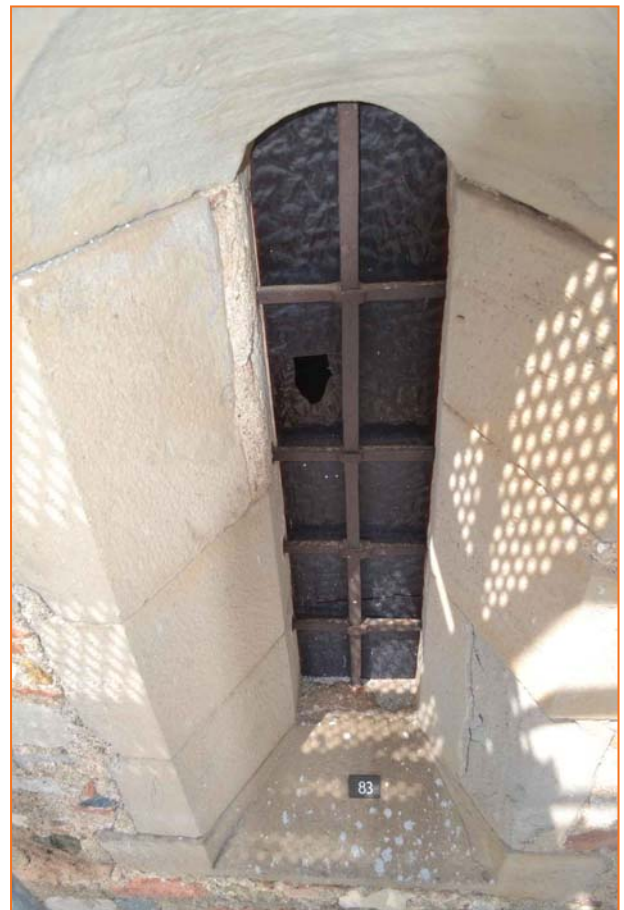

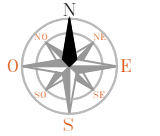
Foto 26. MR-21. Vista de detall de la finestra UE 83.

Annex 2

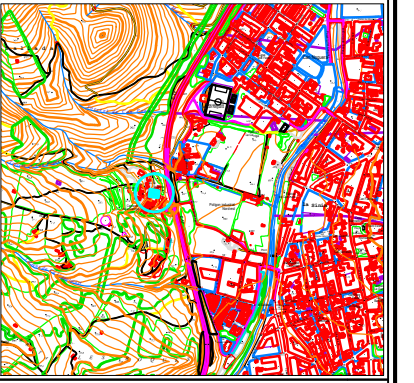
Planimetries

Índex de plànols

- 1- Plànol de localització E: 1/5000. A3
- 2- Plànol de situació E: 1/500. A3
- 3- Planta general. Planta baixa E: 1/100. A3
- 4- Alçat façana sud. E:1/100.A3
- 5- Alçat façana est. E:1/100.A3
- 6- Alçat façana oest. E:1/100.A3
- 7- Façana sud. Alçat cronològic. E:1/100.A3
- 8- Façana est. Alçat cronològic. E:1/100.A3
- 9- Façana oest. Alçat cronològic. E:1/100.A3

UBICACIÓ

LLEGENDA

Localització de La Doma

INTERVENCIÓ

Estudi arqueològic de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL

Plànol de localització

COORDINADOR

Ivan Salvadó Jambrina

DIRECTORA

Noelia Calduch Cobos

PLANIMETRIA

Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT

470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

DATA

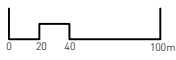
Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA

ICGC 1:5000 Sistema de referència ETRS89

ESCALA

1:5000

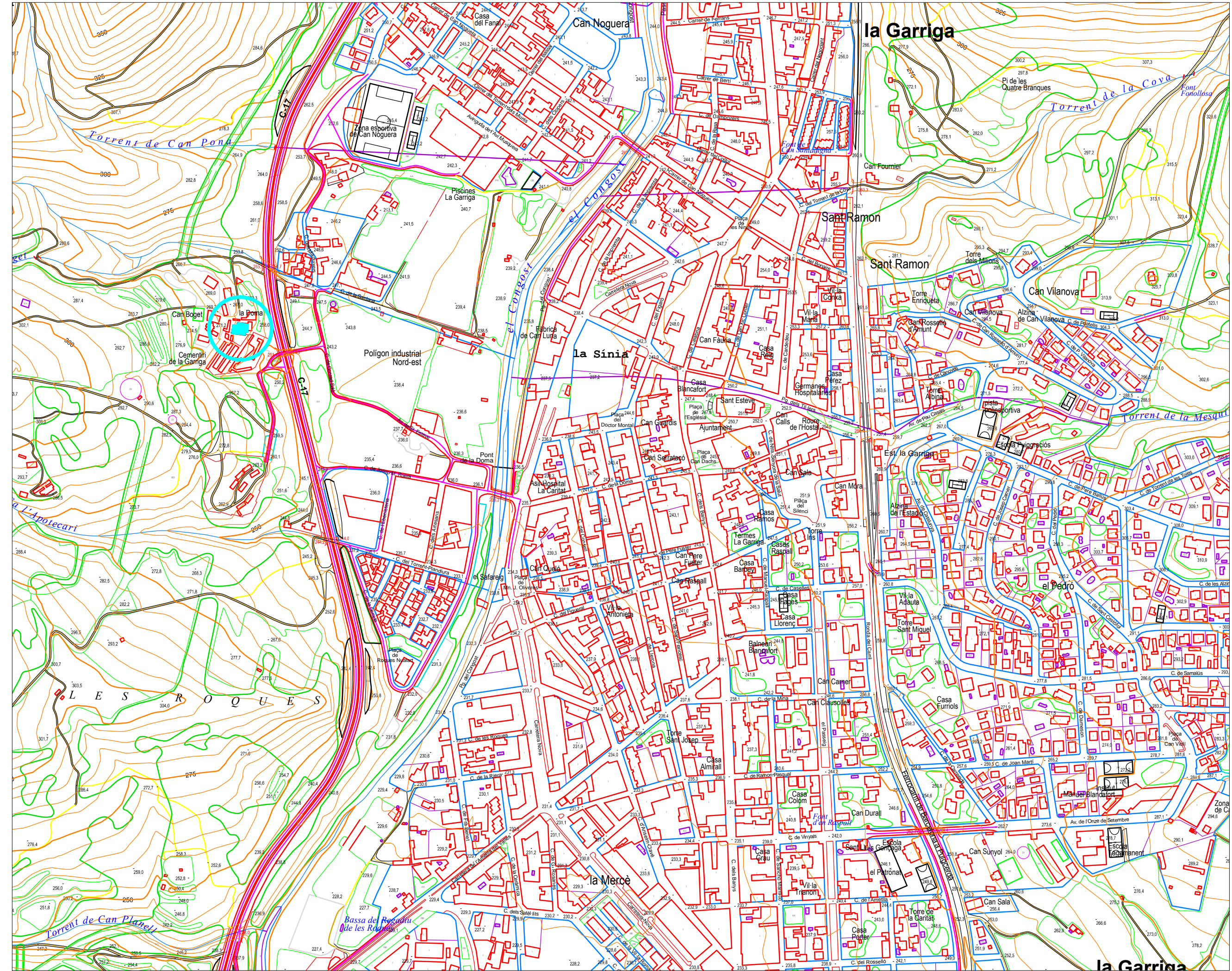

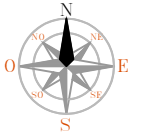
NÚM

1

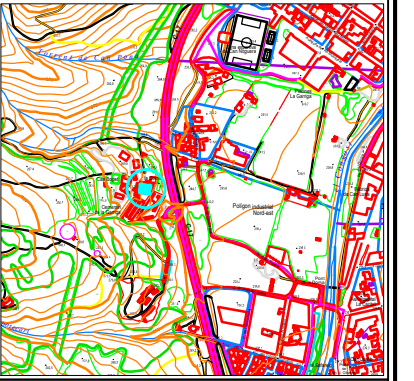
CLIENT

Ajuntament de La Garriga

UBICACIÓ

LLEGENDA

 Situació de La Doma

INTERVENCIÓ

Estudi arqueològic de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL

Plànol de situació

COORDINADOR

Ivan Salvadó Jambrina

DIRECTORA

Noelia Calduch Cobos

PLANIMETRIA

Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT

470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

DATA

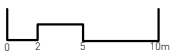
Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA

ICGC 1:5000 Sistema de referència ETRS89

ESCALA

1:500

NÚM

2

CLIENT

Ajuntament de La Garriga

an Boget

la Doma

Cementiri
la Garriga

269,0

260,3

249,1

269,7

267,0

258,0

271,2

274,5

76,9

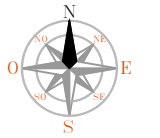
251,1

250,9

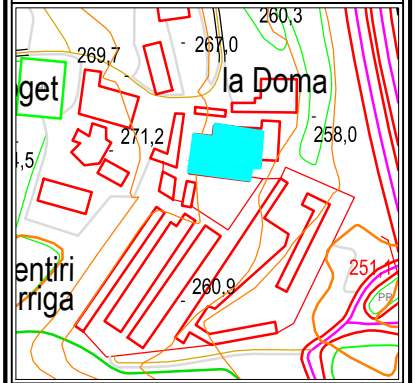
260,9

TP

PR

UBICACIÓ

LLEGENDA

 Situació de La Doma

INTERVENCIÓ

Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL

Planta general. Planta baixa.

COORDINADOR

Ivan Salvadó Jambrina

DIRECTORA

Noelia Calduch Cobos

PLANIMETRIA

Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT

470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

DATA

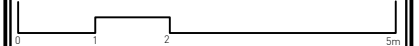
Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA

Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma

ESCALA

1:100

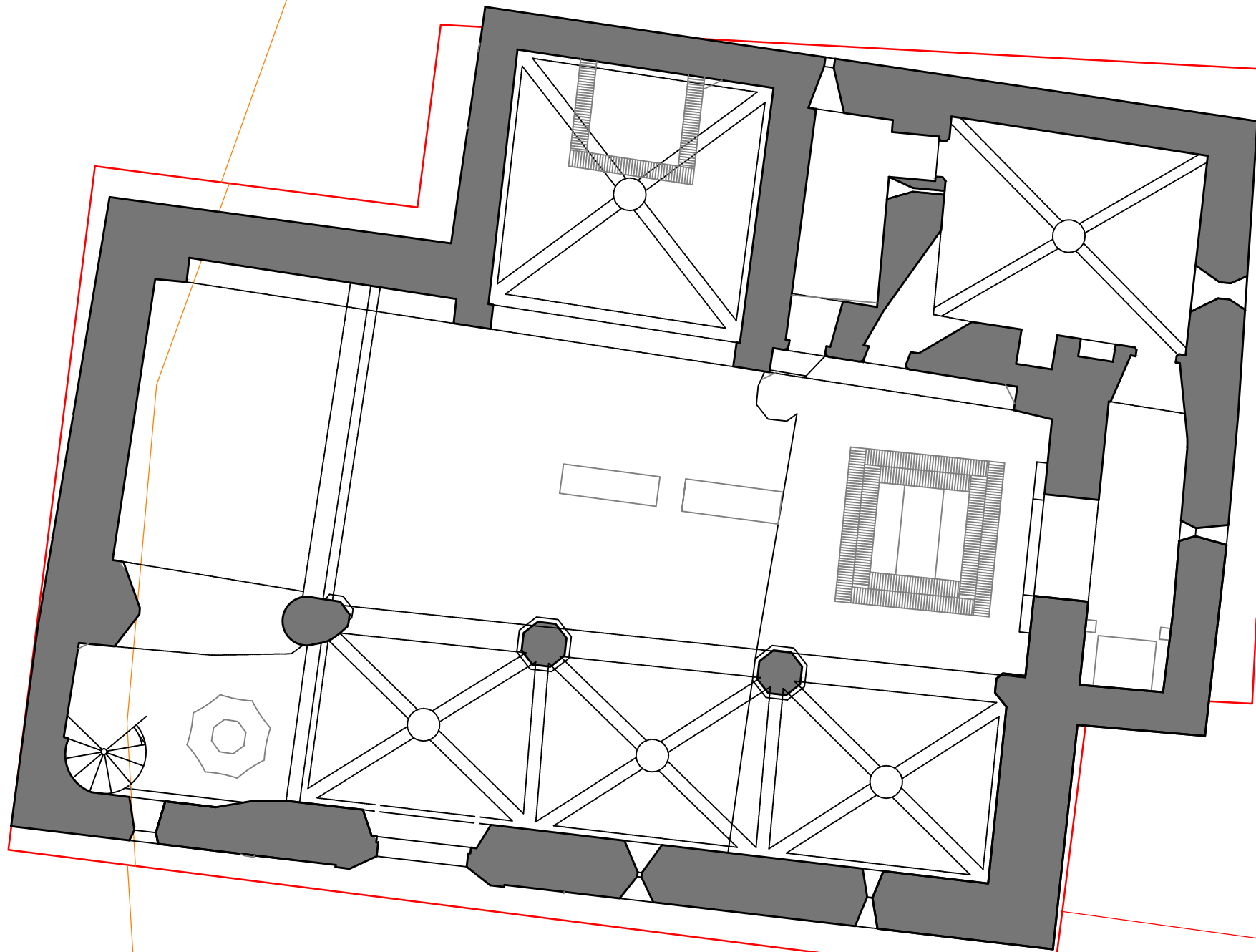

NÚM

3

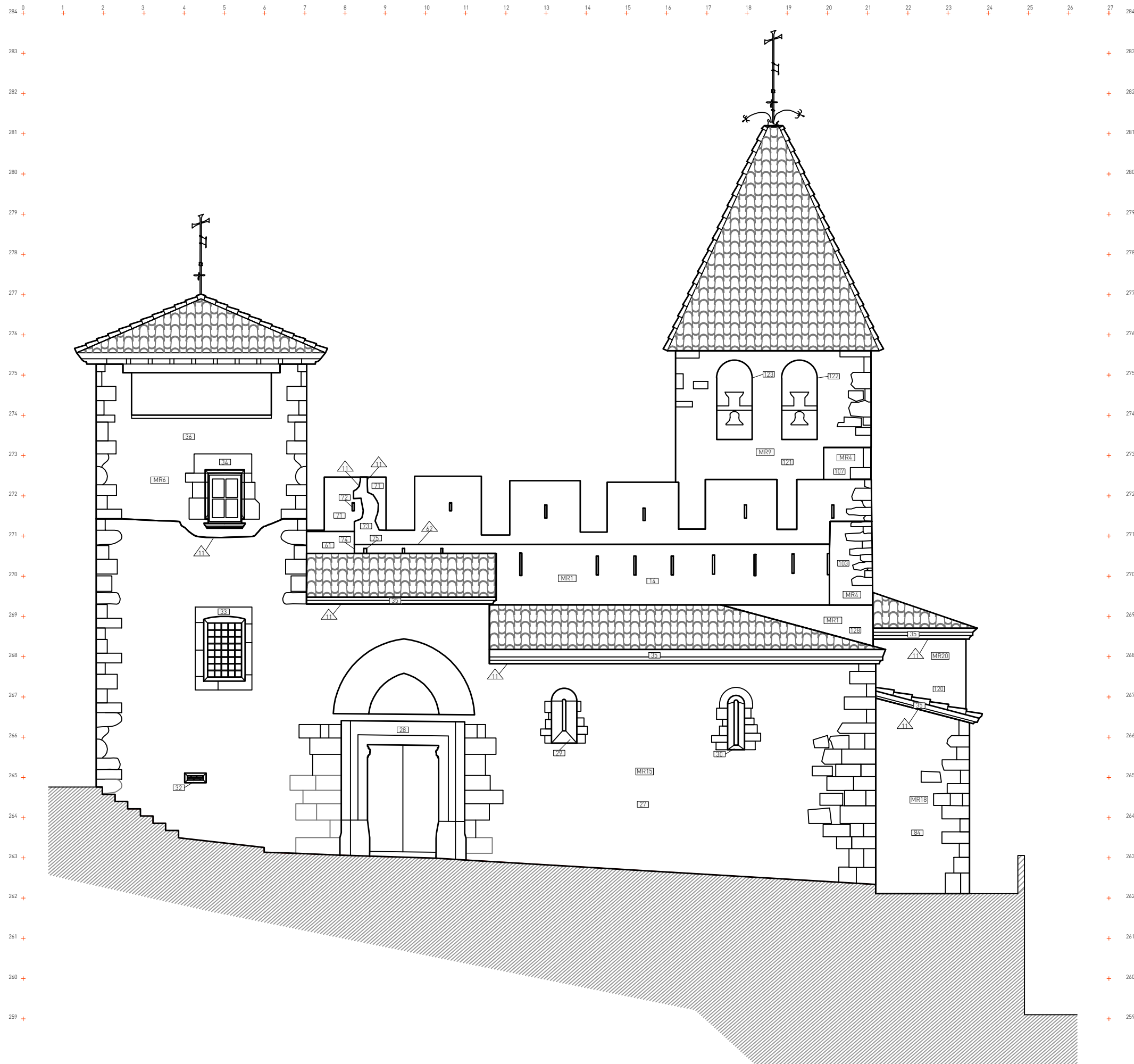
CLIENT

Ajuntament de La Garriga

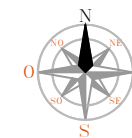
A

A'

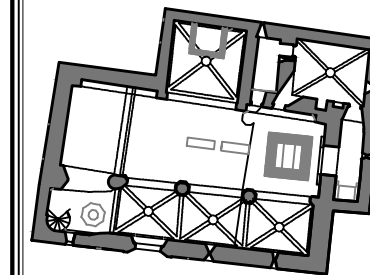

ABANS

SERVEIS CULTURALS

UBICACIÓ

A A'

LLEGENDA

INTERVENCIÓ
Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL

Alçat façana sud.

COORDINADOR

Ivan Salvadó Jambrina

DIRECTORA

Noelia Calduch Cobos

PLANIMETRIA

Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT

470 K121N-314-2016/1-1-15689

470 K121N-314-2016/2-15807

DATA

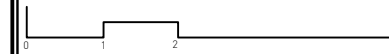
Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA

Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma

ESCALA

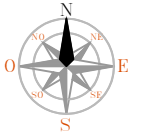
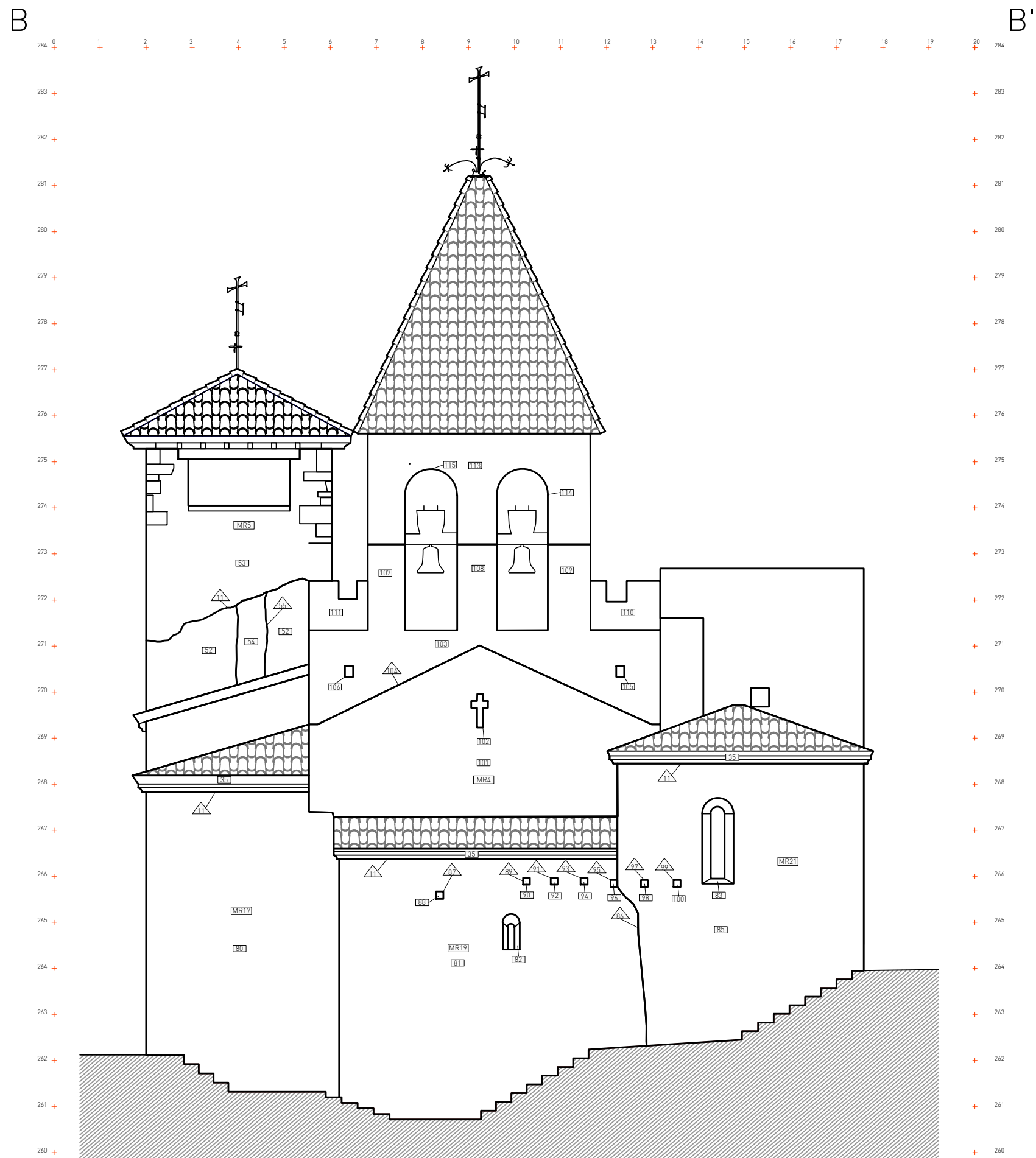
1:100

NÚM

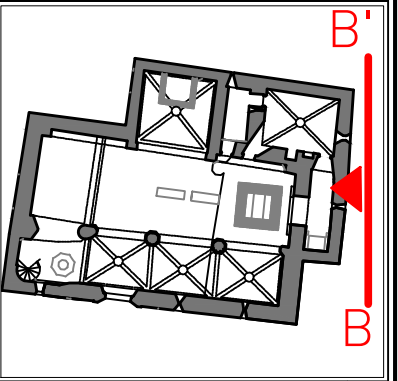
4

CLIENT

Ajuntament de La Garriga

UBICACIÓ

LLEGENDA

INTERVENCIÓ
Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL
Alçat façana est.

COORDINADOR
Ivan Salvadó Jambrina
DIRECTORA
Noelia Calduch Cobos

PLANIMETRIA
Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT
470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

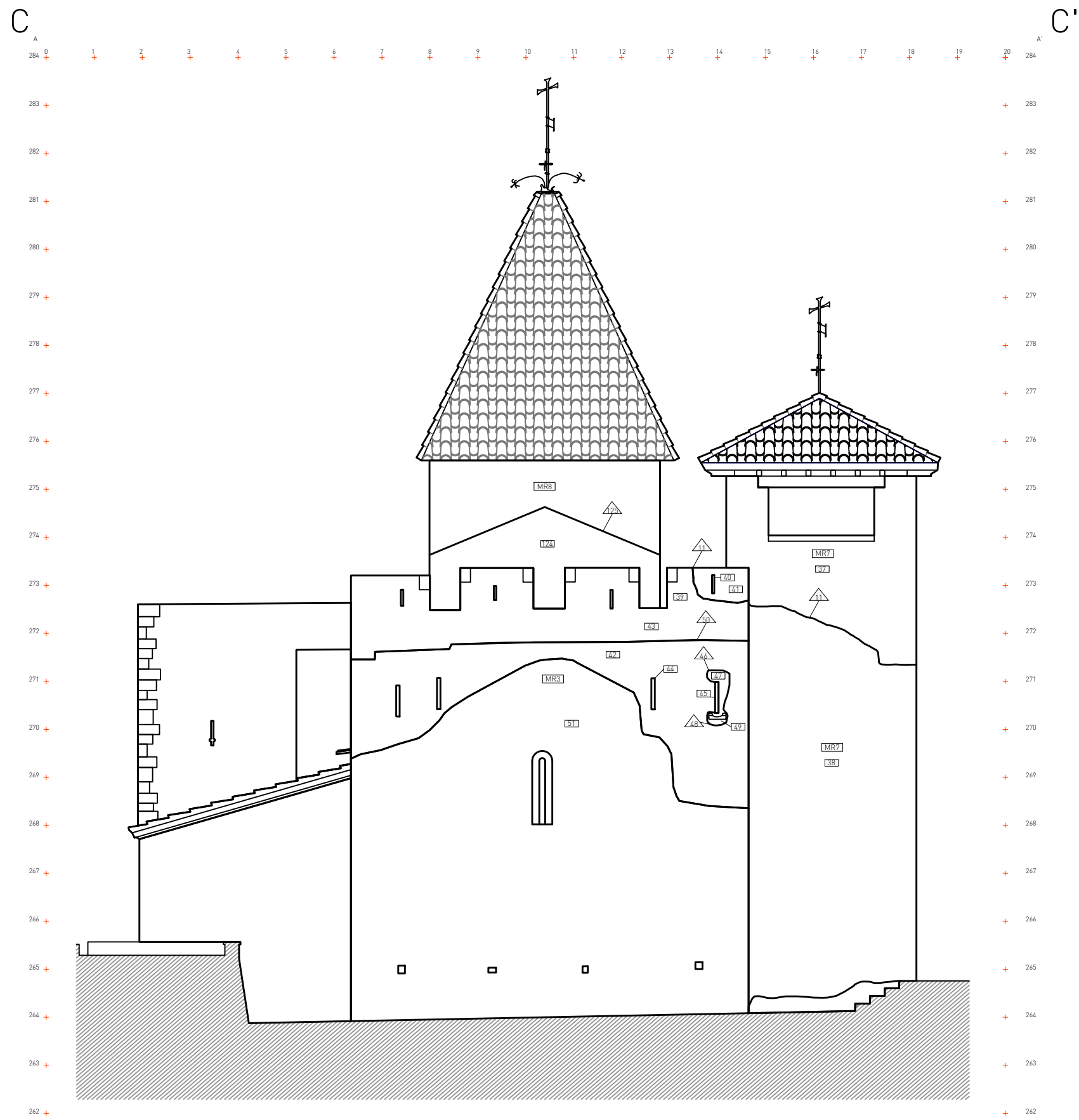
DATA
Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA
Projecte basic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma

ESCALA
1:100

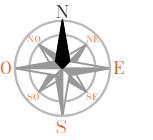
NÚM
5

CLIENT
Ajuntament de La Garriga

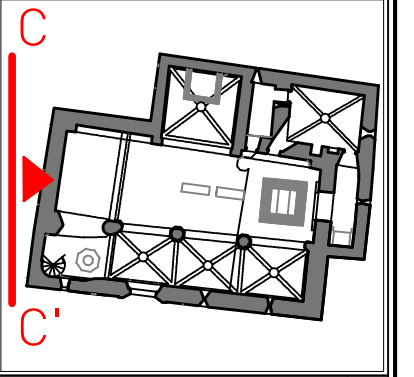

ABANS

SERVEIS CULTURALS

UBICACIÓ

LLEGENDA

INTERVENCIÓ
Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL
Alçat façana oest.

COORDINADOR
Ivan Salvadó Jambriña
DIRECTORA
Noelia Calduch Cobos

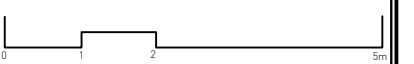
PLANIMETRIA
Ivan Salvadó Jambriña

Nº EXPEDIENT
470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

DATA
Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA
Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma

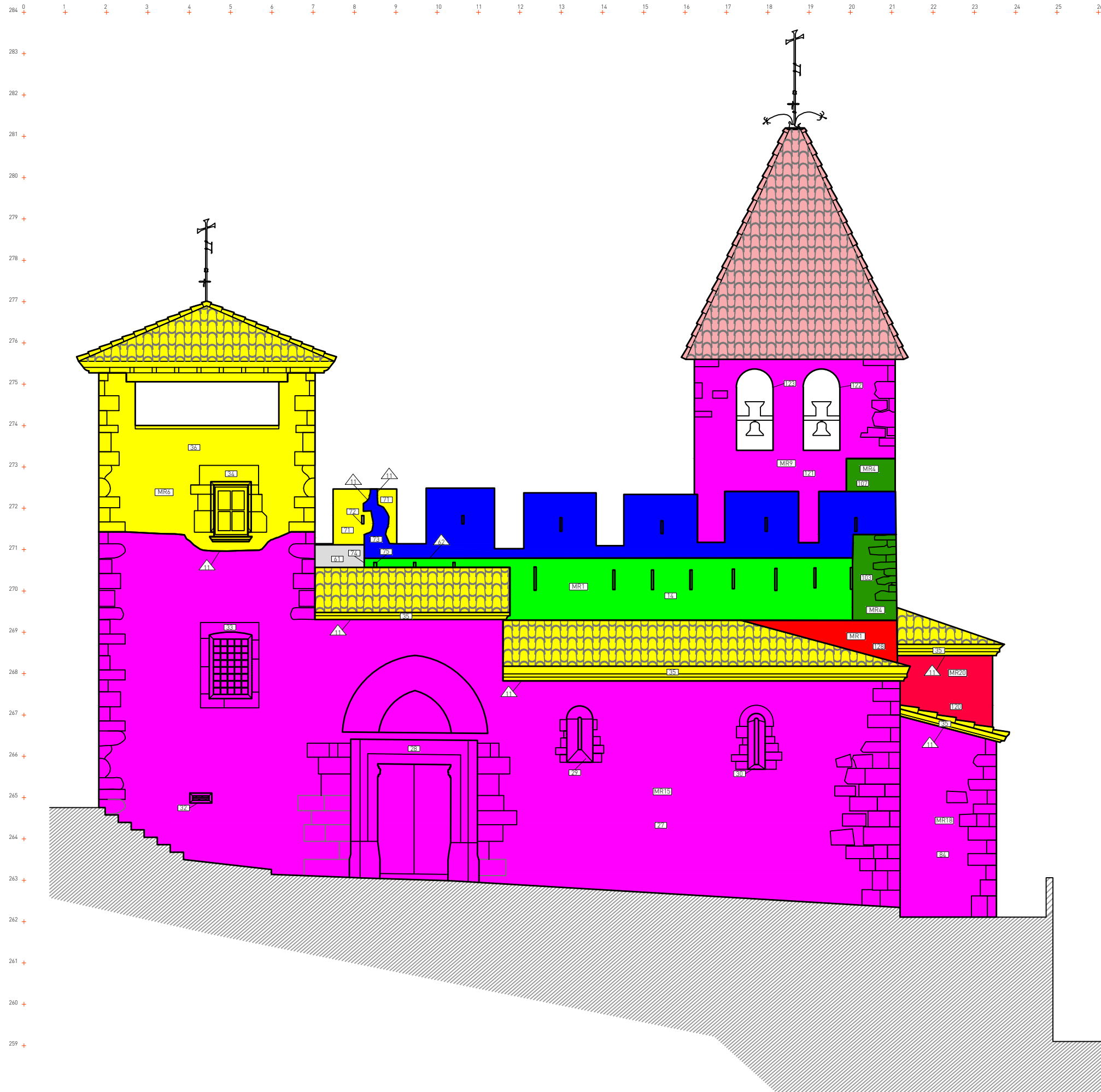
ESCALA
1:100

NÚM
6

CLIENT
Ajuntament de La Garriga

A

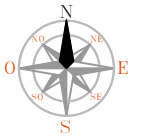
A'

Fases cronològiques

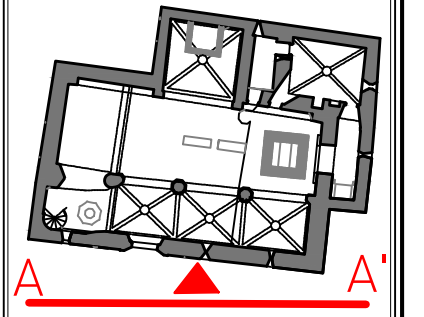
- Fase 1. Segle XI
- Fase 2. Possiblement segle XII
- Fase 3. Segle XIII, possiblement segona meitat
- Fase 4. Segles XIV-XV
- Fase 5. Segle XVI (entre 1510 i 1528 aproximadament)
- Fase 6. Segle XVI (1560)
- Fase 7. Segle XVI (1561-1563)
- Fase 8. Segles XVII-XVIII
- Fase 9. Segle XX (1948)
- Fase 10. Segle XX (1957-1959)
- Sense estudi

ABANS

SERVEIS CULTURALS

UBICACIÓ

LLEGENDA

INTERVENCIÓ
Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL
Façana sud. Alçat cronològic.

COORDINADOR
Ivan Salvadó Jambrina
DIRECTORA
Noelia Calduch Cobos

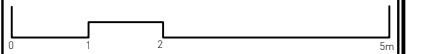
PLANIMETRIA
Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT
470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

DATA
Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA
Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma

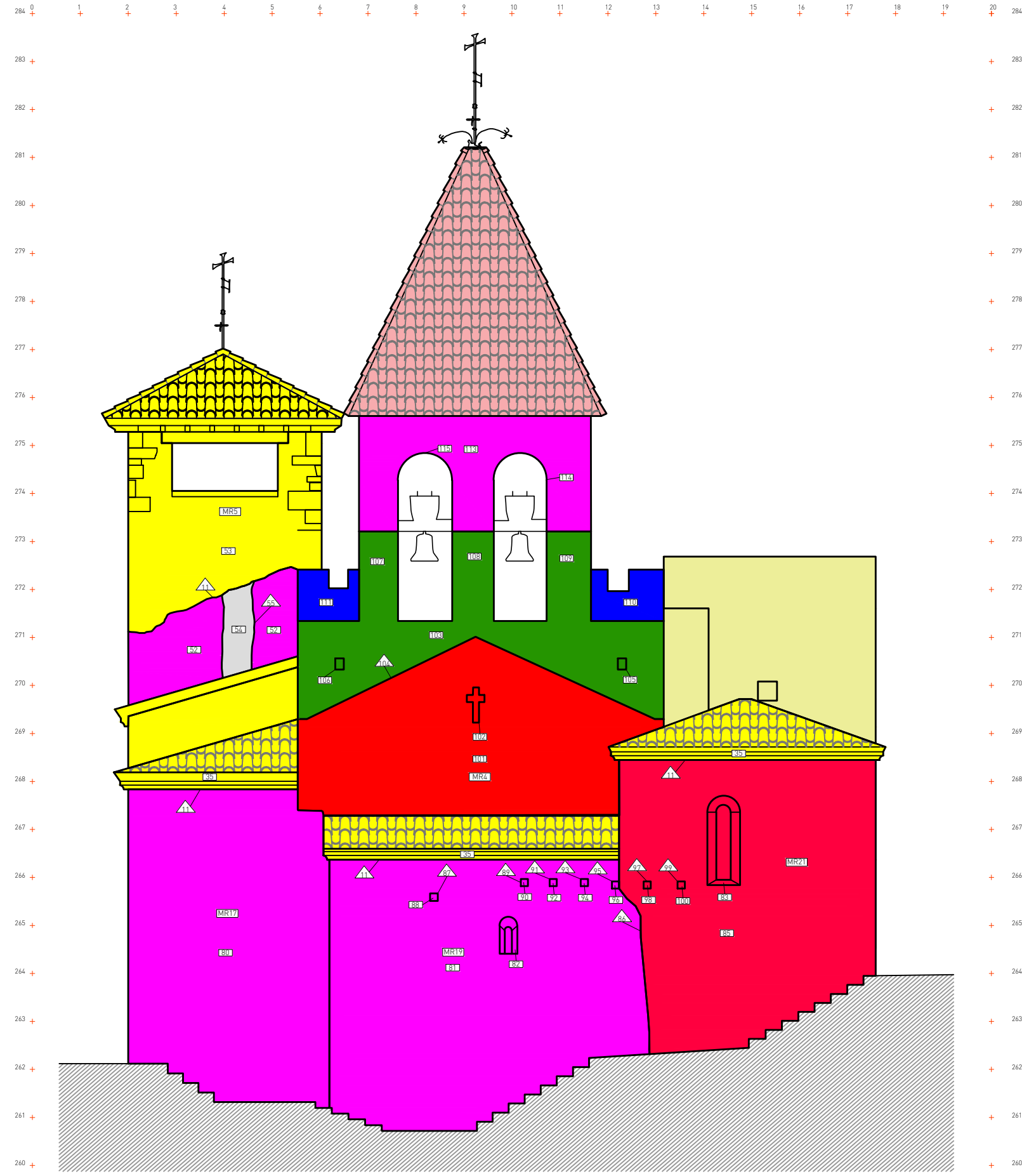
ESCALA
1:100

NÚM
7

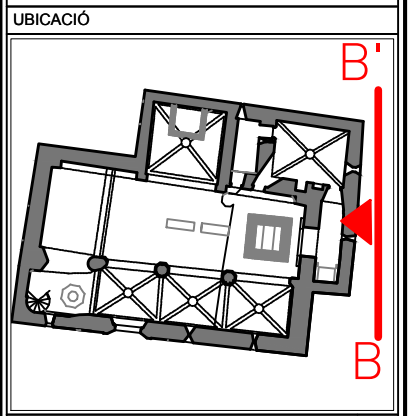
CLIENT
Ajuntament de La Garriga

B

B'

- Fases cronològiques**
- Fase 1. Segle XI
 - Fase 2. Possiblement segle XII
 - Fase 3. Segle XIII, possiblement segona meitat
 - Fase 4. Segles XIV-XV
 - Fase 5. Segle XVI (entre 1510 i 1528 aproximadament)
 - Fase 6. Segle XVI (1560)
 - Fase 7. Segle XVI (1561-1563)
 - Fase 8. Segles XVII-XVIII
 - Fase 9. Segle XX (1948)
 - Fase 10. Segle XX (1957-1959)
 - Sense estudi

LLEGENDA

INTERVENCIÓ
Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL
Façana est. Alçat cronològic.

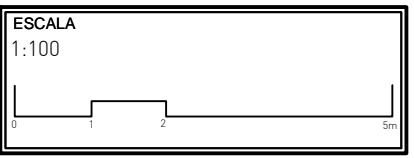
COORDINADOR
Ivan Salvadó Jambrina
DIRECTORA
Noelia Calduch Cobos

PLANIMETRIA
Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT
470 K121N-314-2016/1-1-15689
470 K121N-314-2016/2-15807

DATA
Abril-maig 2016

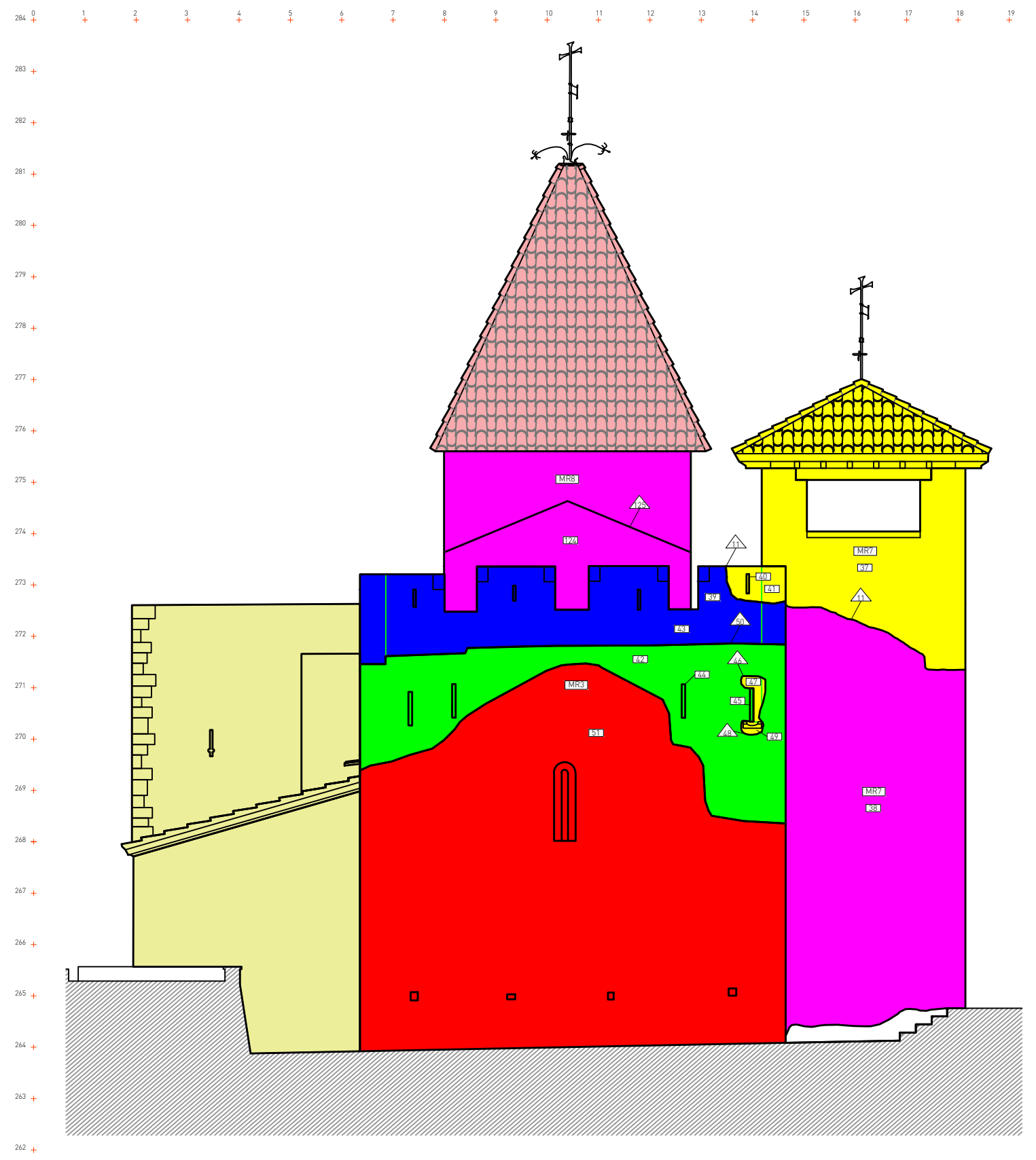
BASE TOPOGRÀFICA
Projecte basic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma

NÚM
8

CLIENT
Ajuntament de La Garriga

C

C'

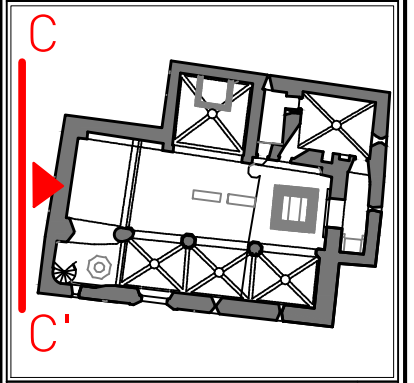
- Fases cronològiques**
- Fase 1. Segle XI
 - Fase 2. Possiblement segle XII
 - Fase 3. Segle XIII, possiblement segona meitat
 - Fase 4. Segles XIV-XV
 - Fase 5. Segle XVI (entre 1510 i 1528 aproximadament)
 - Fase 6. Segle XVI (1560)
 - Fase 7. Segle XVI (1561-1563)
 - Fase 8. Segles XVII-XVIII
 - Fase 9. Segle XX (1948)
 - Fase 10. Segle XX (1957-1959)
 - Sense estudi

ABANS

SERVEIS CULTURALS

UBICACIÓ

LLEGENDA

INTERVENCIÓ
 Estudi arqueoconstructiu de l'església de Sant Esteve de la Doma (La Garriga, Vallès Oriental).

TÍTOL
 Façana oest. Alçat cronològic.

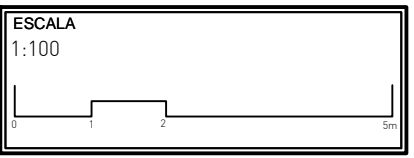
COORDINADOR
 Ivan Salvadó Jambrina
DIRECTORA
 Noelia Calduch Cobos

PLANIMETRIA
 Ivan Salvadó Jambrina

Nº EXPEDIENT
 470 K121N-314-2016/1-1-15689
 470 K121N-314-2016/2-15807

DATA
 Abril-maig 2016

BASE TOPOGRÀFICA
 Projecte bàsic i executiu de restauració de les cobertes de l'església de la Doma

NÚM
 9

CLIENT
 Ajuntament de La Garriga